កម្ពុជា និង អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក

Cambodia and the World Trade Organization

381
CHA
sh: Economi

បទឧទ្ទេសនាមរបស់ ឯកឧត្តម ចម ប្រសិទ្ធ

ទេសរដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម

និងជាប្រធានក្រុមចរចាកម្ពុជាក្នុងការសុំចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក

By H.E. Cham Prasidh

Senior Minister, Minister of Commerce

and Chief Negotiator of Cambodia's Accession to WTO

ភ្នំពេញ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤

Phnom Penh, July 2004

EIC ECONOMIC INSTITUTE OF CAMBODIA

library.ncdd.gov.kh
013879

Cambodia and the World Trade Organization

By
H.E. Cham Prasidh
Senior Minister, Minister of Commerce
and
Chief Negotiator of Cambodia's Accession to WTO

The World Trade Organization is, along with the World Bank and the International Monetary Fund, one of the three key international organizations governing the world economy. Until now, the WTO was the only one of the three-and indeed the only major international organization-that Cambodia had not joined. Now, that is about to change. On 11 September, 2003, WTO Ministers, meeting in Cancun, Mexico, invited Cambodia to become a member of WTO on terms spelled out in the Protocol of Accession that had been agreed between Cambodia and the WTO Members. This protocol is the result of detailed negotiations between Cambodia and members of WTO, which began in mid 1999, when Cambodia first submitted to WTO a description of its laws, regulations and policies governing international trade.Ratification of this Protocol will be one of the first issues that the new National Assembly will have to address when it meets. In accordance with WTO procedures, Cambodia will become a member of WTO thirty days after notifying WTO that the National Assembly has ratified the protocol.

What is contained in this Protocol? How will it affect Cambodia? What is the significance for Cambodia of joining WTO?

Before addressing these key questions, let me describe briefly the functions of the World Trade Organization and the process a non-member country must go through to become a member of WTO.

កម្ពុជា និង អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក

បទឧទ្ទេសនាមរបស់

ឯកឧត្តម ចម ប្រសិទ្ធ

ទេសរដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម

និងជាប្រធានក្រុមចរចាកម្ពុជាក្នុងការសុំចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក

អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ធនាគារពិភពលោក និងអង្គការមូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ ជាអង្គការ អន្តរជាតិ បីសំខាន់ ដែលមានតួនាទីចាត់ចែងរៀបចំសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ។ រហូតមកដល់ពេលនេះ ក្នុងចំណោមអង្គការទាំងបីមានតែអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកមួយប៉ុណ្ណោះដែលកម្ពុជាមិនទាន់បានចូលជាសមាជិក ។ នៅឯកិច្ចប្រជុំថ្នាក់រដ្ឋមន្ត្រីនៃប្រទេសជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក លើកទី៥ ដែលបានប្រារព្ធធ្វើនៅទីក្រុង កាន់គូន ប្រទេសម៉ិចស៊ិច កាលពីថ្ងៃទី ១១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៣ កម្ពុជាត្រូវបានអនុញ្ញាតិអោយចូលជាសមាជិកនៃអង្គការដ៏សំខាន់នេះដោយផ្អែកតាមលក្ខខ័ណ្ឌ និងការសន្យាធ្វើ ដែលមានចែងក្នុងពិធីសារនៃការចូលជាសមាជិក ដែលបានព្រមព្រៀងរវាងកម្ពុជា និងសមាជិកដ៏ទៃទៀតនៃអង្គការនេះ ។ ពិធីសារនេះ គឺជាលទ្ធផលលំអិតនៃការចរចារវាងកម្ពុជា និង សមាជិក នានា ដែលចាប់ផ្តើមធ្វើជាលើកដំបូងកាលពីពាក់កណ្តាលឆ្នាំ ១៩៩៩ គឺនៅពេលដែលកម្ពុជាបានបញ្ជូនអនុស្សរណៈស្តីពីរបបពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេសរបស់ខ្លួនទៅអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ ការផ្តល់សច្ចាប័នលើពិធីសារនេះ គឺជាបញ្ហាដំបូង និងសំខាន់បំផុត ដែលរដ្ឋសភាជាតិអណត្តិថ្មីត្រូវធ្វើនៅពេល ដែលរដ្ឋសភាជាតិអាចកោះប្រជុំបាន ។ កម្ពុជានឹងក្លាយជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ក្នុងរយៈពេល ៣០ ថ្ងៃបន្ទាប់ពីបានជូនដំណឹងទៅលេខាធិការដ្ឋានអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកថាសភាជាតិបានផ្តល់សច្ចាប័នលើពិធីសារនេះរួចហើយ ។

- តើមានអ្វីខ្លះចែងក្នុងពិធីសារនេះ ?
- តើពិធីសារនេះ នឹងមានឥទ្ធិពលបែបណាមកលើប្រទេសកម្ពុជា ?
- តើអ្វីទៅជាសារៈសំខាន់ចំពោះកម្ពុជា ក្នុងការចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ?

The WTO

The World Trade Organization has 147 members, including all major trading countries except Russia, which is in the final stages of accession. WTO members presently account for 96 percent of total world trade in goods and services. All of Cambodia's ASEAN partners are members of WTO, except for Laos and Vietnam, which are now in the accession process. In all 31 Least Developed Countries are members of the WTO.

The World Trade Organization has three principal functions.

The first of these is to establish and administer the international rules governing international trade in goods and services. These rules cover a wide range of issues relating directly to trade, or having an important bearing on trade. To give but a few examples, the rules specify how customs officials must value an imported good for purposes of applying an ad valorem tariff; how officials are to apply safety and health standards to imported products; what kinds of protection must be provided to intellectual property; and how free-trade arrangements among Members must be organized.

These rules are detailed and complex, and are contained in 25 formal agreements and understandings. The text of these legal requirements runs to some 300 pages.

អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក

អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក មានសមាជិកទាំងអស់ចំនួន ១៤៧ ប្រទេស ដែលរួមទាំងបណ្ដាប្រទេស ដែលមានកំលាំងសេដ្ឋកិច្ចធំបំផុតក្នុងពិភពលោក លើកលែងតែប្រទេសរុស្ស៊ី ។ បណ្ដាប្រទេសជាសមាជិកអាស៊ានទាំងអស់ សុទ្ធតែជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកលើកលែងតែ សាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិត ប្រជាធិបតេយ្យឡាវ និង សាធារណៈរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម ។

អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកមានតួនាទីសំខាន់បី

តួនាទី ទី១គឺបង្កើតអោយមានវិធានពាណិជ្ជកម្ម សំរាប់គ្រប់គ្រងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិនៃពាណិជ្ជកម្មលើទំនិញនិង ពាណិជ្ជកម្មលើសេវាកម្ម ។ វិធាននេះបានបញ្ចូលនូវបញ្ហាជាច្រើនដែលទាក់ទងទៅនឹងការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម រឺបញ្ហាដែលមានឥទ្ធិពលជាជុំកំភួនដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ។ ឧទាហរណ៍ វិធានខ្លះបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់អំពីរបៀបវាយតំលៃលើទំនិញនាំចូល ដែលត្រូវអនុវត្តដោយមន្ត្រីគយ ដើម្បីឈានដល់ការយកពន្ធលើការនាំចូល រឺ វិធានដែលកំណត់ អំពីរបៀប ដែលត្រូវអនុវត្តលើស្តង់ដាសុវត្ថិភាព និង លទ្ធភាពប៉ះពាល់ដល់សុខភាពនៃទំនិញនាំចូល ការផ្តល់ការការពារចំពោះកម្មសិទ្ធបញ្ញា និងពីរបៀបរៀបចំធ្វើពាណិជ្ជកម្មសេរីរបៀបណា។

វិធានទាំងនេះមានលក្ខណៈលំអិត និងស្មុគស្មាញ ហើយត្រូវបានចែងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងចំនួន ១៨ ដែលមានជាង ៣០០ទំព័រ ។

The second function is to provide a means for resolving disagreements between trading countries with regard to the rules. Given their complexity, it is natural that there should sometimes be disagreement on the way the rules are to be applied in particular circumstances. The WTO dispute settlement mechanism provides countries with a way of resolving these disagreements, including, when all else fails, recourse to an independent dispute settlement panel that will make a ruling on the dispute. This mechanism is particularly important to small trading countries such as Cambodia. This is because it allows their disputes with larger trading countries to be settled on the basis of rules and the findings of objective outside experts, rather than being simply the outcome of negotiations between two countries of very unequal economic and trading power.

The third principal function of WTO is to serve as a forum for the progressive liberalization of international trade. This has occurred through a series of "Rounds", during which the members of WTO have negotiated tariff reductions on their imports of goods, and, in the Uruguay Round, have negotiated market access for each other's suppliers of services.

There is no official description of what a country has to do in order to join WTO. The Agreement establishing the WTO states simply that a country that is not a member may become a member "on terms to be agreed between it and the WTO." Nonetheless, certain practices have evolved over time that provide reasonable guidance as

តួនាទី ទី២ គឺផ្តល់នូវមធ្យោបាយសំរាប់ដោះស្រាយជំលោះពាណិជ្ជកម្ម រវាងប្រទេសជាសមាជិក ដែលកើត ចេញពីការមិនគោរពកិច្ចព្រមព្រៀង ។ ដោយសារភាពស្មុគស្មាញនៃកិច្ចព្រមព្រៀង ពេលខ្លះមានការមិនឯកភាពគ្នា លើការបកស្រាយវិធាននានា រវាងប្រទេសជាសមាជិក។ យន្តការដោះស្រាយជំលោះ នៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ផ្តល់នូវរបៀបដោះស្រាយ ជំលោះដល់សមាជិកនានា ក្នុងករណីដែលមធ្យោបាយផ្សេងៗទៀតមិនអាចទទួលយកបាន ពីភាគីជម្លោះ ហើយក្រុមឯកទេសដោះស្រាយជំលោះ នឹងកំណត់យកវិធានមួយសំរាប់ ដោះស្រាយ ។ យន្តការនេះមានសារៈសំខាន់បំផុត ជាពិសេសសំរាប់ប្រទេសតូចតាច ដូចជា ប្រទេសកម្ពុជា ។ នោះគឺដោយសារយន្តការដោះស្រាយជំលោះនេះបង្កលក្ខណៈអោយជំលោះ ពាណិជ្ជកម្មទ្វេភាគីជាមួយប្រទេសធំ ត្រូវបានដោះស្រាយដោយផ្អែកលើវិធានច្បាប់ជាមូលដ្ឋាន ជាជាងដោះស្រាយដោយផ្អែក តែលើការចរចាជាមួយប្រទេស ដែលមានឥទ្ធិពលសេដ្ឋកិច្ច និងពាណិជ្ជកម្មធំជាង ។

តួនាទី ទី៣ របស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក គឺត្រូវបានប្រើជាវេទិកាសំរាប់ការចរចា ដើម្បីធ្វើអោយរីកចំរើនដល់ការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្ម នៃពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ ។ ការចរចា ត្រូវបានប្រព្រឹត្តទៅតាមរយៈវេទិកាចរចានានា ដែលសមាជិកទាំងអស់ចរចាកាត់បន្ថយពន្ធ នាំចូលផលិតផលទំនិញ ហើយចំពោះការចរចាបើកទីផ្សារលើវិស័យសេវាកម្ម ត្រូវបានប្រព្រឹត្ត ទៅនៅឯកិច្ចចរចា Uruguay round ។

ពុំមានសេចក្តីចែងជាផ្លូវការអំពីលក្ខខណ្ឌតំរូវនានា ដែលប្រទេសមួយត្រូវធ្វើ ដើម្បីបានចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកទេ។ នៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងបង្កើត អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកគ្រាន់តែចែងយ៉ាងធម្មតាថា ប្រទេសមិនមែនជាសមាជិកមួយ អាចក្លាយជាសមាជិកបានដោយផ្អែកលើលក្ខខណ្ឌ ដែលនឹងត្រូវព្រមព្រៀងរវាងប្រទេសនោះ ជាមួយសមាជិកដទៃទៀតនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយការ

regards what an acceding country will have to do. Basically, a country seeking to join WTO must take on commitments in four areas related to the functions spelled out above:

- It must negotiate with members a set of "bindings" or maximum levels of tariffs that it will apply on its imports of goods;
- It must negotiate with members conditions for access by foreign services supplies to its services market;
- It must agree to limitations on those forms of support to agriculture that have an effect on international trade;
- It must bring its laws and regulations governing international trade into conformity with WTO rules before it joins WTO.

It should be noted, however, that the Members of WTO have agreed that when the country seeking to join WTO is a Least Developed Country, flexibility should be shown in all of the above four areas. In a decision taken by the General Council in December 2002, Members agreed that they would be bound by certain restraints in dealing with LDCs seeking to join WTO. In particular, they agreed that they would :

អនុវត្តន៍ជាក់ស្តែងមួយចំនួនក្នុងពេលកន្លងមកបានផ្តល់នូវគំរូសមស្របមួយ ចំពោះអ្វីដែលប្រទេសសុំចូលជាសមាជិកត្រូវធ្វើ ។ ជាទូទៅ ប្រទេសសុំចូលជាសមាជិកត្រូវធ្វើការសន្យាធ្វើលើវិស័យមួយចំនួនទាក់ទងទៅនឹងតួនាទីខាងលើគឺៈ

- ត្រូវចរចាជាមួយប្រទេសជាសមាជិកនានាដើម្បី ចងអត្រាពន្ធលើទំនិញនាំចូល រឺកំណត់អត្រាពន្ធខ្ពស់បំផុត ដែលត្រូវអនុវត្តលើទំនិញនាំចូល ។
- ត្រូវចរចាជាមួយប្រទេសជាសមាជិកនានា លើលក្ខខណ្ឌនៃការបើកទីផ្សារវិស័យសេវាកម្ម ដែលអនុញ្ញាតអោយអ្នកផ្តល់សេវាបរទេសមកផ្តល់សេវាកម្មលើទីផ្សារក្នុងស្រុករបស់ខ្លួន ។
- ត្រូវព្រមព្រៀងលើកំរិតនៃការឧបត្ថម្ភធនរបស់រដ្ឋ ចំពោះវិស័យកសិកម្មដែលមានឥទ្ធិពលដល់ពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ ។
- ត្រូវធ្វើយ៉ាងណាអោយច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិនានា ដែលគ្រប់គ្រងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិស្របជាមួយ នឹង វិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនៅមុនពេលចូលជាសមាជិក ។

ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ជាការកត់សំគាល់គឺ ប្រទេសជាសមាជិកនានាបានផ្តល់នូវការអនុគ្រោះដែលអាចទទួលយកបានដោយប្រទេសក្រីក្រ ដែលសុំចូលជាសមាជិកលើវិស័យទាំងបួននេះ ។ នៅក្នុងសេចក្តីសំរេចរបស់អគ្គក្រុមប្រឹក្សា នៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ដែលបានធ្វើកាលពីខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០២ បញ្ជាក់ថា ប្រទេសជាសមាជិកបានព្រមព្រៀងគោរពតាមលក្ខខ័ណ្ឌកំរិតមួយចំនួនក្នុងការចរចាជាមួយប្រទេសក្រីក្រដែលស្វែងសុំចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ ជាពិសេស សមាជិកនានាបានព្រមព្រៀងថាៈ

1) exercise restraint in seeking concession and commitments on trade in goods and services, taking into account the level of concessions and commitments undertaken by existing LDC Members of WTO; and 2) would allow an LDC to join WTO before all its laws and regulations were in full compliance with WTO rules, provided that the LDC presented a detailed workplan for achieving compliance in the years immediately following accession, and committed itself to executing fully that program.

Because Cambodia is a Least Developed Country, we expected to benefit from the flexibility established by this decision..

Cambodia's Approach to the Accession Negotiations

Trade, development and employment

Cambodia's strategy for promoting growth, development and poverty reduction has many elements, and these have been spelled out in our Poverty Reduction Strategy Paper and in the articulation of out Millenium Development Goals. Within this context, we understand that international trade can play a pivotal role, and that Cambodia will greatly benefit from following a trade-centered approach to development. From the outset, Cambodia recognized that joining WTO could significantly advance such a trade-centered approach. To achieve this outcome, however, we needed a negotiating strategy that would help us sort out the enormous detail and complexity of WTO rules and practices, and keep us focussed on those WTO accession issues that were critical for us. In formulating such a negotiating strategy, we started with the fundamental realities of present day Cambodia.

១- នឹងមិនតំរូវអោយប្រទេសក្រីក្រកាត់បន្ថយពន្ធនាំចូលជាគំហុគទេ ហើយតំរូវអោយធ្វើសម្បទានបើកទីផ្សារលើវិស័យមួយចំនួនប៉ុណ្ណោះ គឺពាណិជ្ជកម្មលើទំនិញ ពាណិជ្ជកម្មលើសេវាកម្ម

២- អនុញ្ញាត្តិអោយប្រទេសក្រីក្របានចូលជាសមាជិក មុនពេលដែលច្បាប់ និងបទប្បញ្ញតិទាំងឡាយរបស់គេ ស្របទាំងស្រុងទៅនឹងវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ដោយផ្អែកតែទៅលើផែនការដែលបានដាក់ស្នើ ក្នុងការធ្វើអោយច្បាប់បញ្ញតិរបស់ខ្លួនស្របទៅនឹងវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ក្នុងរយៈពេលមួយច្បាស់លាស់បន្ទាប់ពីថ្ងៃបានចូលជាសមាជិក ហើយប្តេជ្ញាបំពេញអោយបានជោគជ័យនូវផែនការនោះ ប៉ុណ្ណោះ ។

ដោយសារកម្ពុជាជាប្រទេសក្រីក្រ យើងសង្ឃឹមថា កម្ពុជាអាចទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីការអនុគ្រោះ ដែលមាននៅក្នុងសេចក្តីសំរេចនេះ ។

របៀបចរចាចូលជាសមាជិក របស់កម្ពុជា

<u>ពាណិជ្ជកម្ម ការអភិវឌ្ឍន៍ និងការបង្កើតការងារធ្វើ</u>

ចាប់តាំងពីដំបូងមកកម្ពុជាយល់ឃើញថា ការចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនឹងមាននាទីយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងការបង្កើតល្បឿនអភិវឌ្ឍន៍របស់ខ្លួន ។ ដើម្បីទាញយកប្រយោជន៍អោយបានច្រើនបំផុត និងកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានអោយនៅទាបបំផុត កម្ពុជាត្រូវរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រ នៃការចរចាមួយ ដែលសមស្របបំផុតសំរាប់ប្រយោជន៍កម្ពុជា ដែលយុទ្ធសាស្ត្រនេះនឹងផ្តល់នូវលទ្ធផល ដែលកម្ពុជាចង់បាន ។ ក្នុងការបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រនេះឡើង យើងបានចាប់ផ្តើមពីមូលដ្ឋានជាក់ស្តែង នៃស្ថានភាពបច្ចុប្បន្នរបស់កម្ពុជា ។

Cambodia is a small country with a relatively small population, a large proportion of which is impoverished. At the same time, Cambodia's population has been growing rapidly. The number of young people entering the job market has thus been growing, and will continue to grow at a rapid pace in the years ahead. Expanding rapidly employment opportunities is thus a major challenge facing Cambodia. Given the lack of purchasing power in the domestic economy, a rapid creation of new jobs can only result from producing for other, larger markets. In other words, Cambodia's future growth and development must be outward oriented, with exports playing a key role in creating employment and reducing poverty.

Cambodia's experience with its garment industry illustrates the role that exports can play in increasing employment rapidly and helping to alleviate poverty. Our garment industry now employs directly some 240,000 people. Moreover, more than half of these jobs has been created during the past 5 years, making the industry by far the largest source of jobs growth during that period. The workers concerned are generally from low-income families, and their earnings usually flow back to these families in the countryside.

A second reality of Cambodia's present situation is that the necessary increase in exports and employment can occur only if there is a rapid expansion of investment. Because adequate savings, skills and technology are not always available within Cambodia, foreign investment has an important role to play in bringing about the necessary expansion. Foreign direct investment has an especially critical role to play in expanding exports, since foreign firms know best foreign markets, and possess the technology, managerial experience and marketing channels that are needed to engage successfully in exporting.

កម្ពុជាជាប្រទេសតូច មានប្រជាជនតិច ប្រជាជនមួយភាគធំជាជនក្រីក្រ និងមាន កំណើនប្រជាជនខ្ពស់ ។ ចំនួនយុវជនដែលត្រូវការការងារធ្វើមានកំណើនខ្ពស់ ហើយកំណើននេះ នឹងកើនឡើងថែមទៀតយ៉ាងឆាប់រហ័សក្នុងបណ្តាឆ្នាំខាងមុខ ។ ដូច្នេះការបង្កើតការងារថ្មីៗ ថែមទៀតអោយបានឆាប់ គឺជាបញ្ហាប្រឈម ដែលកម្ពុជាកំពុងជួបប្រទះ ។ ដោយសារកំលាំង ទិញនៅក្នុងស្រុកមានកំរិតទាបពេក ការបង្កើតការងារថ្មីៗទៀតគឺអាស្រ័យ តែលើការផលិត សំរាប់ផ្គត់ផ្គង់លើទីផ្សារធំៗ នៅបរទេសតែប៉ុណ្ណោះ ។ ដូច្នេះកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងការអភិវឌ្ឍន៍ របស់កម្ពុជានៅពេលអនាគត គឺជាការអភិវឌ្ឍន៍ពីក្នុងទៅក្រៅ ដែលការនាំចេញមាននាទីយ៉ាង សំខាន់ក្នុងការបង្កើតការងារថ្មី និងកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។

បទពិសោធន៍របស់កម្ពុជា លើឧស្សាហកម្មកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់បានបង្ហាញច្បាស់ពី តួនាទីនៃការនាំចេញក្នុងការបង្កើតការងារថ្មីយ៉ាងឆាប់រហ័យ និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ បច្ចុប្បន្នឧស្សាហកម្មកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់ស្រូបយកកំលាំងពលកម្មចំនួនប្រមាណ ២៤០ ០០០ នាក់ ហើយដែលចំនួនពាក់កណ្តាលនៃចំនួនការងារនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងរយៈពេល៥ឆ្នាំ ចុងក្រោយនេះ ដែលយើងអាចចាត់ទុកថាឧស្សាហកម្មកាត់ដេរគឺជាប្រភពផ្តល់ការងារធំជាងគេ តែមួយគត់ក្នុងរយៈពេលនេះ ។ កម្មករភាគច្រើនមានប្រភពចេញពីគ្រួសារ ដែលមានប្រាក់ ចំណូលទាប ហើយប្រាក់ចំណូលរបស់ពួកគេជាធម្មតាផ្គត់ផ្គង់ទៅអោយគ្រួសារ នៅឯជនបទ ។

ស្ថានភាពជាក់ស្តែងទី២ នៅកម្ពុជាបច្ចុប្បន្នៈ គឺថាការបង្កើនបរិមាណទំនិញនាំចេញ និងការបង្កើតការងារថ្មី អាចកើតមានឡើងបាន លុះត្រាតែមានកំណើនរហ័សនៃការធ្វើវិនិយោគ ពីបរទេស ។ ពីព្រោះសព្ទ័យធន បច្ចេកទេសជំនាញ និងបច្ចេកវិទ្យា ពេលខ្លះមិនអាចរកបានទេ នៅកម្ពុជា ហើយក្រុមហ៊ុនវិនិយោគបរទេស មាននាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការពង្រីកវិស័យនាំចេញ ដោយហេតុថា ក្រុមហ៊ុនបរទេសដឹងពីទីផ្សារសំរាប់នាំចេញ មានបច្ចេកវិទ្យា បទពិសោធន៍ នៃការគ្រប់គ្រង បណ្តាញម៉ាខេទិញ ដែលជាកត្តាធ្វើអោយការរកស៊ីទទួលបានប្រាក់ចំណេញ ។

Again, Cambodia's experience with its garment industry provides a concrete illustration of the way in which foreign direct investment can be used to expand exports rapidly. Garment exports rose from $26 million in 1995 to $650 million in 1999 and more than $1.3 billion in 2003. The knowledge by foreign investing firms of marketing and other requirements in foreign markets has obviously been a key element in allowing this rapid expansion of exports.

This emphasis on exports and foreign direct investment must not, however, imply any neglect of the important role of micro, small and medium sized enterprises in Cambodia's development. These enterprises produce almost exclusively for the domestic market, and are an important breeding ground for the development of indigenous entrepreneurship. Their role is especially important in rural areas, where they are a major source of employment and employment growth, based on adding value to agricultural production, fisheries, handicrafts, and small manufacturing.

The third fundamental reality of Cambodia is that it is a rural society and economy, with most Cambodians depending directly or indirectly on agriculture for their livelihood. Cambodia is competitive or potentially competitive across a fairly wide range of agricultural sectors. Much remains to be done, however, to realize the full potential of this competitiveness and prospective competitiveness. Achieving this will require, among other things, very large investments in rural infrastructure, in agricultural extension services to improve producer skills, and improved processing of food products, for example the milling and grading of rice to international standards. Here, Government programs, the donor community and foreign direct investment all have an important role to play. The development of Cambodia's agriculture

បទពិសោធន៍លើឧស្សាហកម្មកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់របស់កម្ពុជា បានបង្ហាញច្បាស់ពីរបៀបដែលការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស អាចត្រូវបានប្រើប្រាស់ក្នុងការពង្រីកការនាំចេញ ។ ការនាំចេញសំលៀកបំពាក់បានកើនឡើងពី ២៦ លានដុល្លា ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៥ ទៅ ៦៥០ លានដុល្លា នៅឆ្នាំ ១៩៩៩ និងច្រើនជាង ១ ៣០០ លានដុល្លា ក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ ។ ចំណេះដឹងរបស់សហគ្រាសវិនិយោគបរទេសអំពីទីផ្សារ និងតំរូវការចាំបាច់របស់ទីផ្សារក្រៅប្រទេស គឺជាកត្តាយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការពង្រីកការនាំចេញនេះ ។

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ទស្សនៈខាងលើ អំពីការនាំចេញ និង ការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស មិនត្រូវមិនគិតដល់នាទីសំខាន់របស់សហគ្រាសធុនតូច និងធុនមធ្យមក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍នៅកម្ពុជាដែរ ។ សហគ្រាសទាំងនេះផលិត ហើយផ្គត់ផ្គង់ទីផ្សារក្នុងស្រុក ហើយក៏រួមចំណែកក្នុងការផ្តល់ការងារធ្វើនៅកម្ពុជា ទោះបីមានកំណើនទាបក៏ដោយ ហើយក៏ជាមូលដ្ឋានសំខាន់ក្នុងការបង្កើតអោយមានសហគ្រិនល្អនៅកម្ពុជា ។

ស្ថានភាពជាក់ស្តែងជាមូលដ្ឋានទី៣នៅកម្ពុជាគឺ សង្គមជនបទ និងសេដ្ឋកិច្ច ដែលប្រជាជនភាគច្រើន ពឹងពាក់ដោយផ្ទាល់រឺប្រយោលលើវិស័យកសិកម្ម ។ កម្ពុជាជាប្រទេសដែលមានសក្តានុពលក្នុងការប្រកួតប្រជែងក្នុងវិស័យកសិកម្ម ប៉ុន្តែនៅមានការងារជាច្រើនទៀត ត្រូវធ្វើដើម្បីអោយគេអាចមើលឃើញនូវសក្តានុពល នៃការប្រកួតប្រជែងនេះ ។ ដើម្បីសំរេចបានដូចនេះ តំរូវអោយមានការធ្វើវិនិយោគច្រើនថែមទៀតលើការកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធជនបទក្នុងវិស័យកសិកម្ម បង្កើនជំនាញក្នុងការផលិត និងជំរុញការកែច្នៃម្ហូបអាហារដូចជា ម៉ាស៊ីនកិនស្រូវ និងការលើកកំពស់គុណភាពអង្ករអោយឆ្លើយតបបានទៅនឹងស្តង់ដារអន្តរជាតិ ។ ដូច្នេះនៅទីនេះ កម្មវិធីរបស់រដ្ឋាភិបាល សហគមន៍អ្នកផ្តល់ជំនួយ និងការធ្វើវិនិយោគពីបរទេស មាននាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការបំពេញការងារនេះអោយបានជោគជ័យ ។ ការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនៅកម្ពុជា គឺជាដំណើរវែងឆ្ងាយ និង ស្មុគ្រស្មាញមួយ ដែលតំរូវអោយមានការគាំទ្រពី

will be a long and complex process that needs to be backstopped by a trade policy that provides reasonable protection to domestic producers from agricultural imports, while ensuring that Cambodian agriculture that is competitive has access to markets abroad.

In addition to these fundamental realities regarding Cambodia's own situation, an important reality of the international trading regime needs to be mentioned. In accordance with the WTO Agreement on Textiles and Clothing, the special regime governing trade in garments comes to an end on 1 January 2005. This regime allowed countries to apply quantitative restrictions on imports of clothing. Accordingly, the garment exports of almost all countries have been subject to quotas in major world markets, in particular the United States. Cambodia's garment exports have also been subject to quotas. On 1 January 2005, however, WTO members are obliged to eliminate quotas on clothing imports from other WTO members. As of that date, access to world markets will be unrestrained for WTO members. If Cambodia is not a member on that date, countries will be free to continue to impose quotas on Cambodia's exports, and will undoubtedly do so. Thus, failure to join WTO by 1 January 2005 would put Cambodia's garment industry at a significant disadvantage relative to its competitors.

Formulating an Accession Strategy

The considerations outlined above allowed the WTO negotiating team to formulate some broad guidelines for our negotiations with WTO

នយោបាយពាណិជ្ជកម្ម ដែលផ្ដល់ការការពារសមស្របដល់ កសិករនិងផលិតករក្នុងស្រុក ពីការនាំចូលផលិតផលកសិកម្ម ហើយធានាអោយបានថា ផលិតផលកសិកម្មរបស់កម្ពុជាអាច ប្រកួតប្រជែងបាននៅលើទីផ្សារក្រៅប្រទេស ។

ក្រៅពីស្ថានភាពជាក់ស្ដែងជាមូលដ្ឋានខាងលើស្ថានភាពជាក់ស្ដែង នៃរបបពាណិជ្ជកម្ម ក្រៅប្រទេសរបស់កម្ពុជាក៏គួរតែលើកយកមកពិភាក្សាផងដែរ ។ ដោយយោងទៅលើកិច្ច ព្រមព្រៀងរបស់អង្គការ ពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ស្ដីអំពីវាយនភ័ណ្ឌ និងសំលៀកបំពាក់ វិធានពិសេសសំរាប់គ្រប់គ្រងការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម សំលៀកបំពាក់ នឹងត្រូវផុតរលត់នៅថ្ងៃទី ០១ ខែមករា ឆ្នាំ ២០០៥ ខាងមុខនេះ ។ វិធាននេះអនុញ្ញាតអោយប្រទេសជាសមាជិកអនុវត្តការ ដាក់កំហិតលើបរិមាណនាំចូលផលិតផលសំលៀកបំពាក់ នៅក្នុងទីផ្សាររបស់ខ្លួន ។ ដូច្នេះ ហើយការនាំចេញសំលៀកបំពាក់ពីបណ្ដាប្រទេសជាសមាជិកស្ទើរតែទាំងអស់ទៅកាន់ទីផ្សារ ធំៗ ជាពិសេសសហរដ្ឋអាមេរិក ត្រូវជាប់កូតា ។ ចាប់ពីថ្ងៃទី ០១ ខែមករា ឆ្នាំ ២០០៥ តទៅ ប្រទេសជាសមាជិកទាំងអស់ត្រូវលុបបំបាត់ការដាក់កូតានាំចូលសំលៀកបំពាក់ពីបណ្ដាប្រទេស ជាសមាជិកនានា ។ ចាប់ពីថ្ងៃនោះតទៅ ការនាំចេញផលិតផលសំលៀកបំពាក់ទៅទីផ្សារ ពិភពលោកនឹងគ្មានការដាក់កំហិតទៀតទេ ចំពោះប្រទេសជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្ម ពិភពលោកទាំងអស់ ។ ប្រសិនបើកម្ពុជា មិនអាចចូលជាសមាជិកបាននៅថ្ងៃនោះ បណ្ដា ប្រទេសនានា នឹងនៅតែបន្តដាក់កូតាលើការនាំចេញសំលៀកបំពាក់ពីកម្ពុជា ។ ដូច្នេះ បើកម្ពុជា មិនអាចចូលជាសមាជិកអង្គការ ពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក នៅត្រឹមថ្ងៃទី ០១ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៥ ទេនោះនឹងបណ្ដាលអោយឧស្សាហកម្មកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់កម្ពុជាបាត់លទ្ធភាពប្រកួត ប្រជែងរបស់ខ្លួន ។

ការបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រ នៃការចរចាចូលជាសមាជិក អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក

ដោយយកចិត្តទុកដាក់ពិចារណាលើចំណុចទាំងអស់ខាងលើ អនុញ្ញាតអោយក្រុម អ្នកចរចារបស់យើង បង្កើតបាននូវគោលការណ៍ណែនាំទូលំទូលាយសំរាប់ការចរចាជាមួយ

members. These guidelines were designed to ensure that our negotiating strategy at WTO was fully consistent with our view of the important role that international trade is playing, and can continue to play, in Cambodia's economic development. The six main building blocks around which our strategy was constructed were as follows.

1. **Timing.** We targeted a rapid accession to WTO. The need for a rapid accession was driven mainly by the 1 January 2005 deadline facing our garment industry, as explained above. But we also believed that it was in Cambodia's interests to achieve quickly the assured access to all export markets that is guaranteed by WTO membership. Moreover, we believed that the decision by the WTO General Council on the accession of Least Developed Countries, described above, made a rapid accession feasible. We understood that we would need to draft and adopt a large number of laws so as to create a trade regime that was consistent with WTO rules. But we also knew that the decision by the General Council would allow us to do part of this after accession. Further, Cambodia had not developed any domestic industries that were dependent for their survival on high tariff protection. Allowing time for domestic industry to adjust to any tariff reductions that might be required by accession was thus not a consideration.

សមាជិកនានា នៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ គោលការណ៍ណែនាំនេះត្រូវបានរៀបចំឡើងសំដៅធានាថា យុទ្ធសាស្ត្រនៃការចរចាររបស់យើងនៅអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកស្របគ្នាទាំងស្រុងទៅនឹងទស្សនៈនៃតួនាទីដ៏សំខាន់របស់ពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ ក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចនៅកម្ពុជា ។ ចំណុចសំខាន់ទាំង៦ នៃយុទ្ធសាស្ត្ររបស់យើងគឺ :

១- **<u>ពេលវេលា</u>** : យើងដាក់ផែនការចរចាររហ័ស ដើម្បីបានចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ ភាពចាំបាច់ក្នុងការចូលជាសមាជិកអោយបានរហ័ស គឺត្រូវបានជំរុញដោយការកំណត់ពេលត្រឹមថ្ងៃទី០១ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៥ ដែលជាពេលវេលាដែលបណ្តាលអោយឧស្សាហកម្មកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់មានផលប៉ះពាល់ដូចបានពន្យល់រួចហើយពីខាងដើម ។ ប៉ុន្តែយើងក៏មានជំនឿផងដែរលើផលប្រយោជន៍របស់កម្ពុជាក្នុងការធានាដល់ការបើកទីផ្សារសំរាប់នាំចេញអោយបានរហ័យ តាមរយៈសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ ច្រើនជាងនេះទៅទៀត យើងមានជំនឿថា សេចក្តីសំរេចរបស់អគ្គក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក អំពីការចរចាចូលជាសមាជិករបស់បណ្តាប្រទេសក្រីក្រ ដូចដែលបានរៀបរាប់ជូនខាងដើមស្រាប់អាចធ្វើអោយគោលដៅនៃការចរចាឆាប់រហ័សរបស់កម្ពុជាប្រព្រឹត្តទៅបាន ។ យើងយល់ថា យើងត្រូវការធ្វើសេចក្តីព្រាង និង អនុម័តនូវច្បាប់មួយចំនួនធំ ដើម្បីបង្កើតអោយមានរបបពាណិជ្ជកម្មមួយស្របជាមួយនឹងវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ ប៉ុន្តែយើងក៏យល់ដែរថា សេចក្តីសំរេចរបស់អគ្គក្រុមប្រឹក្សានឹងអនុញ្ញាតអោយយើងមានពេលវេលាសំរាប់ធ្វើផ្នែកខ្លះ ដែលនៅសេសសល់បន្ទាប់ពីការបានចូលជាសមាជិក ។ ម្យ៉ាងទៀតកម្ពុជាមិនបានបង្កើតអោយមានឧស្សាហកម្មក្នុងស្រុក ដែលតំរូវអោយមានការការពារពីការយកពន្ធខ្ពស់លើផលិតផលនាំចូលដើម្បីអោយឧស្សាហកម្មក្នុងស្រុកនោះអាចប្រកួតប្រជែងបាននោះទេ ។ ដូច្នេះការតំរូវអោយមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីអោយឧស្សាហកម្មក្នុងស្រុកសំរបសំរួលបានបន្ទាប់ពីការកាត់បន្ថយពន្ធនាំចូល ដែលជាលទ្ធផលនៃការចរចាចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនោះមិនមែនជាការណ៍មួយ ដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ពិចារណានោះទេ ។

In short, we saw a number of reasons for going forward rapidly, and no arguments in favor of a slower accession.

2. **Tariff concessions.** Shortly before negotiations with WTO began, Cambodia had undertaken a reform of its tariffs on imports of goods. This reform had reduced the number of tariff "bands" from 12 to 4, so that after the reform all goods were charged a duty of either 0, 7, 15, or 35 per cent. In the process, we eliminated some higher tariff rates that had previously been applied. We were persuaded that these reductions and simplifications had met our needs and also contributed to the over-all liberalization of world trade. We were also mindful of the need to keep some protection in place for our micro, small and medium sized enterprises and for agriculture. Finally, tariffs contributed an important part of our budget revenue. For all of these reasons, we were determined during the WTO negotiations to avoid any commitment to reduce tariffs further.

3. **Export orientation.** In order to be competitive on world markets, an export industry needs to have access to raw materials and intermediate inputs at world market prices. Cambodia has always recognized this, and, under the Law on Investment, has provided export industries with duty-free access to imported capital and intermediate goods, and raw materials. The way in which Cambodia does this, however, is not fully compatible with WTO rules.

ជាសង្ខេប យើងមានហេតុផលជាច្រើនក្នុងការបង្កើនល្បឿន នៃការចរចារចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ហើយគ្មានហេតុផលណាមួយក្នុងការពន្យាពេលនៃការចូលជាសមាជិកនោះទេ ។

២-__ការធ្វើសមម្យទានពន្ធគយៈ__ នៅមុនពេលចរចាចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកចាប់ផ្តើមតែបន្តិចប៉ុណ្ណោះ កម្ពុជាបានកែទំរង់លើរបបពន្ធគយរបស់ខ្លួន ។ ការកែទំរង់នៅពេលនោះ បានកាត់បន្ថយក្រុមពន្ធគយពី ១២ ក្រុម ទៅ ៤ក្រុម ។ ដូច្នេះបន្ទាប់ពីការកែទំរង់ ទំនិញនាំចូលទាំងអស់ ជាប់ពន្ធត្រឹមអត្រា ០ភាគរយ ៧ភាគរយ ១៥ភាគរយ រឺ ៣៥ភាគរយ ។ ក្នុងដំណើរនៃការកែទំរង់ យើងបានលប់ចោលនូវអត្រាពន្ធខ្ពស់ជាងនេះ ដែលធ្លាប់បានអនុវត្តកន្លងមក ។ យើងមានជំនឿថា ការកាត់បន្ថយពន្ធនាំចូល និងធ្វើការសាមញ្ញកម្មបែបនេះ ឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីត្រូវការរបស់យើង ព្រមទាំងរួមវិភាគទានដល់ការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មពាណិជ្ជកម្មនៃពិភពលោកនេះ ។ យើងក៏ដឹងផងដែរ អំពីសេចក្តីត្រូវការក្នុងការរក្សាទុកនូវការការពារខ្លះ ចំពោះសហគ្រាសធុនតូច និងធុនមធ្យមរបស់យើងពិសេសវិស័យកសិកម្ម ។ ម្យ៉ាងទៀត ពន្ធលើការនាំចូលជាចំណែកមួយយ៉ាងសំខាន់នៃចំណូលថវិកាជាតិ ។ ដោយហេតុផលទាំងអស់ខាងលើនេះ ហើយបានជាក្នុងរយៈពេលនៃការចរចាយើងបានសំរេចថា មិនធ្វើការសន្យាក្នុងការកាត់បន្ថយពន្ធនាំចូលបន្ថែមទៀតទេ ។

៣-__ទិសដៅនៃការនាំចេញៈ__ ដើម្បីអាចប្រកួតប្រជែងបាននៅលើទីផ្សារពិភពលោកឧស្សាហកម្មនាំចេញ ត្រូវតែមានលទ្ធភាពក្នុងការរកទិញវត្ថុធាតុដើមផ្សេងៗតាមតំលៃទីផ្សារពិភពលោក។ កម្ពុជាជានិច្ចជាកាលបានទទួលស្គាល់នូវចំណុចដ៏សំខាន់នេះ ហើយតាមរយៈច្បាប់វិនិយោគមុនបានអនុញ្ញាតអោយឧស្សាហកម្មនាំចេញមានសិទ្ធិនាំចូលនូវទុនទំនិញពាក់កណ្តាលសំរេច និងវត្ថុធាតុដើមសំរាប់បំរើផលិតកម្មដោយមិនបង់ពន្ធ លើការនាំចូល ។ ប៉ុន្តែអ្វីដែលកម្ពុជាបានធ្វើនៅពេលនេះ គឺមិនស្របទៅនឹងវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្ម

Nevertheless, we understood that maintaining these privileges was essential to our garment industry, and to our future ability to attract other export oriented industries. We were thus determined to maintain our capacity to offer such advantages, despite WTO rules.

4. **Improving the investment climate and fostering foreign direct investment.** As mentioned earlier, increased exports and jobs will depend on increased investment, in particular foreign direct investment. We understood, therefore, the central importance of using our accession to WTO as a means to increase the attractiveness of Cambodia as a place to invest. WTO membership offers three main ways to do this.

First, WTO membership provides certain assurances for investors wishing to produce in Cambodia for export to other markets. This is because a Cambodian exporter can be certain that his goods will be charged a rate of duty in the importing country that is no higher than the rate charged by the importing country on identical or similar goods coming from other exporting countries. This is called Most Favored Nation Treatment. Moreover, because most WTO members have "bound" (i.e. set legal ceilings on) most of their tariff lines, a Cambodian exporter will know the maximum legal duty that can be charged on his export good in any WTO member country. Further, a Cambodian exporter can be certain that his exports will not be subject to quotas or any kind of quantitative restraint in his export markets (for

ពិភពលោកទេ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ យើងយល់ថាការរក្សាទុកនូវសិទ្ធិពិសេសនេះ គឺមានសារៈសំខាន់ចំពោះឧស្សាហកម្មកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់ និងលទ្ធភាពចំពោះនៃការទាក់ទាញវិនិយោគសំរាប់ការនាំចេញនាពេលអនាគតរបស់យើង ។ ដូច្នេះ យើងសំរេចរក្សាទុកសិទ្ធិក្នុងការផ្តល់សិទ្ធិពិសេសនេះ ទោះបីផ្ទុយជាមួយវិធានអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកក៏ដោយ ។

៤-ធ្វើអោយបរិយាកាសវិនិយោគល្អប្រសើរ និងគាំទ្រការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស: ដូចបានជំរាបជូនខាងដើមរួចមកហើយ កំណើននៃការនាំចេញ និងកំណើននៃបង្កើតការងារថ្មី គឺអាស្រ័យទាំងស្រុងលើកំណើននៃការធ្វើវិនិយោគ ជាពិសេសការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស ។ យើងបានដឹងពីចំណុចនេះ ដូច្នេះហើយ ចំណុចសំខាន់នៃការប្រើប្រាស់សមាជិកភាព របស់យើងក្នុងអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកគឺជាមធ្យោបាយមួយបង្កើនភាពទាក់ទាញ របស់កម្ពុជាឱ្យទៅជាកន្លែងសំរាប់ធ្វើវិនិយោគមួយ ។ សមាជិកភាពនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកផ្តល់នូវមធ្យោបាយបី ក្នុងការធ្វើបែបនេះ :

ទីមួយ: សមាជិកភាពនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកផ្តល់ការធានាជាក់លាក់មួយចំពោះអ្នកវិនិយោគ ដែលមានបំណងធ្វើផលិតកម្មនៅកម្ពុជា ដើម្បីនាំចេញទៅកាន់ទីផ្សារនានានៃពិភពលោក ។ នោះគឺដោយសារអ្នកនាំចេញជឿជាក់ថា ទំនិញនាំចេញរបស់ខ្លួនត្រូវជាប់ពន្ធក្នុងប្រទេសនាំចូលក្នុងអត្រាមិនខ្ពស់ជាងទំនិញដូចគ្នា រឺស្រដៀងគ្នា ដែលនាំចូលពីប្រទេសផ្សេងៗទៀត ។ គោលការណ៍នេះ ហៅថាគោលការណ៍ស្មើភាពនៃប្រជាជាតិទទួលបានការអនុគ្រោះបំផុត។ ក្រៅពីនេះ ដោយសារប្រទេសជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកភាគច្រើន បានចងអត្រាពន្ធលើទំនិញនាំចូល អ្នកនាំទំនិញចេញពីកម្ពុជា អាចដឹងពីអត្រាពន្ធខ្ពស់បំផុតដែលត្រូវបង់លើទំនិញរបស់ខ្លួន នៅក្នុងបណ្តាប្រទេសជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ ម្យ៉ាងទៀតអ្នកនាំចេញ ទំនិញពីកម្ពុជាអាចដឹងផងដែរថា ទំនិញរបស់ខ្លួនមិនជាប់កូតា រឺការដាក់កំហិតលើបរិមាណនាំចេញនៅលើទីផ្សារនាំចេញនោះទេ (ចំពោះផលិតផលសំលៀកបំពាក់ ត្រូវអនុវត្តចាប់ពីថ្ងៃទី ០១ ខែមករា ឆ្នាំ ២០០៥) ។ ដោយសារហេតុផលទាំងអស់នេះហើយ សមាជិកភាពនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកជួយកាត់បន្ថយភាព

garments, this will be true only after January 2005). For all of these reasons, WTO membership reduces the uncertainty facing an investor who wants to produce in Cambodia for export to other markets.

Second, WTO membership requires an intensified effort by Cambodia to put in place the legal framework required by business. The Royal Government has for some time been actively engaged in developing and submitting to the National Assembly the laws necessary for a modern, liberal, and business-friendly legal environment. A member of WTO must have laws that embody WTO rules concerning international trade and activities related to trade. We understood from the outset that this would be necessary, and welcomed the requirement as a way of ordering and accelerating our efforts to create a proper legal framework for business that fully reflects international norms.

Third, we understood from the outset that our attractiveness to investors depends on the availability of the infrastructure required by businesses. This infrastructure includes services such as telecommunications, transportation, banking, accounting and auditing. The investment environment is also enhanced by the availability of an educated and trained labor force. We saw the WTO accession negotiations on services as an opportunity to encourage foreign investment in key services infrastructure, and therefore as an opportunity to enhance our over-all environment for business. Likewise, foreign participation in adult education and training would help develop the skilled work force that is necessary to attract skill-based industries and to allow for increased wages.

មិនប្រាកដចំពោះវិនិយោគិន ដែលមានបំណងមកវិនិយោគនៅកម្ពុជាសំរាប់នាំចេញទៅទីផ្សារនៃបណ្តាប្រទេសនានា (ចំពោះវិនិយោគិន ដែលចង់នាំចេញទៅបណ្តាប្រទេសជាសមាជិកអាស៊ានត្រូវអនុវត្តតាមលក្ខខ័ណ្ឌរបស់អាស៊ាន) ។

ទីពីរ: សមាជិកភាពរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក តំរូវអោយកម្ពុជាបំពេញការងារជាច្រើន ក្នុងការបង្កើតអោយមាននូវក្របខ័ណ្ឌច្បាប់សំរាប់គ្រប់គ្រងពាណិជ្ជកម្មអោយបានគ្រប់គ្រាន់ ។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការបង្កើត និងដាក់ជូនសភាជាតិនូវច្បាប់សំខាន់ៗ ដែលមានលក្ខណៈទំនើបសេរី និងត្រឹមត្រូវសំរាប់គ្រប់គ្រងការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ។ ជាសមាជិករបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ប្រទេសមួយត្រូវតែមានច្បាប់គ្រប់គ្រងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិស្របជាមួយនឹងវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ កម្ពុជាយល់ស្របជាមួយនឹងលក្ខណៈបែបនេះ និងយល់ថាជាការចាំបាច់ ហើយបានស្វាគមន៍នូវតំរូវការទាំងឡាយ នឹងជំរុញអោយកម្ពុជាបង្កើនល្បឿនក្នុងការបង្កើតអោយមាននូវក្របខ័ណ្ឌច្បាប់មួយសំរាប់គ្រប់គ្រងការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ដែលស្របតាមស្តង់ដារអន្តរជាតិ ។

ទីបី: កម្ពុជាយល់ឃើញថា លក្ខណៈនៃការការទាក់ទាញវិនិយោគិនរបស់កម្ពុជាគឺអាស្រ័យលើភាពមានគ្រប់គ្រាន់នូវហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសំរាប់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ។ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនេះ រួមមានសេវាកម្មនានា ដូចជាទូរគមនាគមន៍ ការដឹកជញ្ជូន ធនាគារ គណនេយ្យកម្ម និង សវនកម្ម ។ បរិយាកាសនៃការវិនិយោគ ក៏អាចធ្វើអោយប្រសើរបានដែរ តាមរយៈការអប់រំ និងហ្វឹកហ្វឺនកំលាំងពលកម្ម ។ កម្ពុជាដឹងថា ការចរចាចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក លើការបើកទីផ្សារវិស័យសេវាកម្ម គឺជាឱកាសមួយ ដើម្បីលើកទឹកចិត្ត វិនិយោគិនផ្ទាល់ពីបរទេសអោយវិនិយោគលើហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសេវាកម្មគន្លឹះ មួយចំនួនហើយក៏ជាឱកាសមួយដែលក្នុងការធ្វើអោយប្រសើរឡើងនូវបរិយាកាសចំពោះការធ្វើ ពាណិជ្ជកម្មជំនាញ ។ ដូចគ្នានេះដែរ ការវិនិយោគលើការអប់រំពីបរទេស និងហ្វឹកហ្វឺនមនុស្សពេញវ័យ នឹងជួយបង្កើនពលកម្ម ដែលចាំបាច់សំរាប់ទាក់ទាញឧស្សាហកម្មជំនាញ និងដើម្បីបង្កើនចំណូល ។

For these reasons, we understood that our negotiations on services could advance our over-all strategy of improving the business environment. We were aware that the decision of the WTO General Council (see above) called for members to limit the scope of negotiations on services. However, rather than seeking to limit our commitments to the bare minimum referred to by the General Council, we preferred to address services issues on a case-by-case basis, and when we were convinced that agreeing to liberalization in a particular services sector would help move us toward our broader development objectives, we were prepared to engage in negotiations and take on commitments.

5. **Retaining policy options and flexibility on agriculture.** Market access (point 1, above) and improvements in the investment environment (point 4, above) will benefit agriculture as well as manufacturing and services. We knew, however, that there were special rules in WTO regarding the way governments can support their agricultural sector. These rules are designed to insure that support measures that distort trade are not introduced or increased, and that any existing measures that distort trade are gradually reduced to minimal amounts. We believe that Cambodia is a competitive or potentially competitive agricultural producer across a broad range of agricultural products. Rules that reduce the support provided by other countries to their less efficient producers will therefore ultimately be to the benefit of Cambodia. As mentioned above, however, we understood that we

ដោយសារមូលហេតុទាំងនេះហើយ កម្ពុជាយល់ថា ការចរចាររបស់យើងលើវិស័យសេវាកម្មអាចធ្វើអោយប្រសើរថែមទៀតនូវយុទ្ធសាស្រ្តទូទៅរបស់យើងក្នុងការកែលំអបរិយាកាសពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា។ យើងបានដឹងថា សេចក្តីសំរេចរបស់អគ្គក្រុមប្រឹក្សាអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក (សូមអានខាងលើ) អំពាវនាវអោយប្រទេសជាសមាជិកកំរិតនូវទំហំនៃការចរចាលើវិស័យសេវាកម្ម ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ជាជាងប្រឹងប្រែងកំរិតលើការសន្យារបស់យើងអោយនៅត្រឹមកំរិតទាបបំផុតនោះ កម្ពុជាជ្រើសយកការចរចាបើកទីផ្សារសេវាកម្មដោយពិនិត្យលើ វិស័យសេវាកម្មជាក់ស្តែងនីមួយៗ ហើយដែលការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មលើវិស័យសេវាកម្មទាំងនោះ នឹងជួយជំរុញអោយកម្ពុជាឆ្ពោះទៅកាន់គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ទូលំទូលាយជាង ហើយកម្ពុជាបានរៀបចំចរចា និងទទួលយកការសន្យាលើវិស័យសេវាកម្ម តាមបែបនោះ ។

៥-<u>ការរក្សាទុកជំរើសគោលនយោបាយ និងភាពអាចប្រែប្រួលបានចំពោះវិស័យ</u> **<u>កសិកម្ម</u>:** ការបើកចំហរទីផ្សារ (ចំណុចទី១ខាងលើ) និងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវបរិយាកាសវិនិយោគទុន (ចំណុចទី៤ខាងលើ) នឹងផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់វិស័យកសិកម្ម ក៏ដូចជាវិស័យសេវាកម្ម និងផលិតកម្ម ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ យើងដឹងថា មានវិធានពិសេសខ្លះនៃវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ដែលអនុញ្ញាតិអោយរដ្ឋាភិបាលអាចផ្តល់ការឧបត្ថម្ភធនដល់វិស័យកសិកម្មបាន ។ វិធានទាំងនេះត្រូវបានធ្វើឡើង ដើម្បីធានាថា វិធានការគាំទ្រដែលធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម មិនត្រូវបានអនុញ្ញាត្តិអោយយកមកប្រើប្រាស់ឬបង្កើនសកម្មភាពទេ ហើយវិធានការកំពុងអនុវត្តបច្ចុប្បន្ន ដែលប៉ះពាល់ដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មត្រូវកាត់បន្ថយជាបណ្តើរៗអោយនៅចំនួនតិចបំផុត ។ យើងជឿជាក់ថា កម្ពុជាគឺជាប្រទេសដែលអាចប្រកួតប្រជែងបានរឺមានសក្តានុពលក្នុងការប្រកួតប្រជែងលើផលិតផលកសិកម្មជាច្រើនមុខ ។ វិធានដែលតំរូវអោយកាត់បន្ថយការឧបត្ថម្ភធន ផ្តល់ដោយបណ្តាប្រទេសដទៃដល់អ្នកផលិតអាចផ្តល់ជាផលប្រយោជន៍ ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ដូចបានរៀបរាប់ជូន

would need to maintain minimal, but adequate, tariff protection of agricultural products, and retain the right to provide support to domestic producers that genuinely assists them in becoming more competitive. Achieving these ends was an important element of our accession strategy.

6. **Securing LDC benefits with regard to public health.** At its Ministerial Conference in Doha in 2001, WTO adopted a Declaration granting Least Developed Countries certain special privileges as regards WTO requirements for the protection of patents on pharmaceutical products. The objective of the Declaration, and subsequent implementing decisions, was to allow LDCs to have access to cheap drug products, including the right to import cheap pharmaceuticals. This provision is particularly important for Cambodia, since we have difficult public health issues as regards HIV AIDS, tuberculosis, malaria, and other major diseases. At the same time, we are dependent on imports of drugs to fight these diseases, and the financial resources available are limited. It is therefore of great importance that we should have access to medicines at the lowest possible prices. Ensuring that the WTO Declaration applied fully to Cambodia was thus an important objective of our negotiations.

These, then, were the pillars of the negotiating strategy that guided us throughout our discussions with WTO Members.

ដល់អ្នកផលិតអាចផ្តល់ជាផលប្រយោជន៍ ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ដូចបានរៀបរាប់ជូនខាងលើយើងយល់ថា កម្ពុជាត្រូវរក្សាទុកការការពារតាមរយៈពន្ធគយអោយនៅកំរិតទាបបំផុត ប៉ុន្តែគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ការការពារផលិតផលកសិកម្ម និង រក្សាសិទ្ធិក្នុងការផ្តល់ការឧបត្ថម្ភធនចំពោះអ្នកផលិតក្នុងស្រុក ដើម្បីជួយអោយពួកគេអោយអាចប្រកួតប្រជែងបានជាងមុន ។ ការសំរេចបានដូចនេះ គឺជាកត្តាដ៏សំខាន់នៃយុទ្ធសាស្ត្ររបស់យើងក្នុងការចរចាចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។

៦-ការធានាអោយបាននូវផលប្រយោជន៍ជាប្រទេសក្រីក្រចំពោះសុខភាពសាធារណៈ

នាសន្និសីទថ្នាក់រដ្ឋមន្ត្រី នៅទីក្រុងដូហា នៅឆ្នាំ២០០១ អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកបានអនុម័តលើសេចក្តីប្រកាសមួយ ដែលផ្តល់អោយប្រទេសក្រីក្រនូវសិទ្ធិពិសេសមួយចំនួនទាក់ទិននឹងលក្ខខ័ណ្ឌតម្រូវរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក សំរាប់ការពារប្រកាសនីយប័ត្រតក្កកម្មលើផលិតផលឱសថ ។ គោលបំណងនៃសេចក្តីប្រកាសនេះ និងសេចក្តីសំរេចផ្សេងៗសំរាប់ការអនុវត្តន៍ជាបន្តបន្ទាប់ គឺដើម្បីអនុញ្ញាតអោយបណ្តាប្រទេសក្រីក្រអាចទទួលបាននូវសិទ្ធិក្នុងការផលិតថ្នាំពេទ្យដែលអាចមានតំលៃថោក រួមទាំងសិទ្ធិក្នុងការនាំចូល ផលិតផលឱសថដែលមានតំលៃថោកផងដែរ ។ ប្រការចែងនេះមានសារៈសំខាន់ណាស់សំរាប់កម្ពុជា ដោយយើងមានបញ្ហាលំបាក ផ្នែកសុខាភិបាលសាធារណៈ ដូចជា ជម្ងឺហ៊ីវ អេដស៍ របេង អាសន្នរោគ និងជម្ងឺឆ្លងផ្សេងទៀត ។ ជាមួយគ្នានេះ ដែរ យើងពឹងពាក់ទាំងស្រុងលើការនាំចូលថ្នាំពេទ្យដើម្បីប្រឆាំងនឹងជម្ងឺទាំងនោះ ប៉ុន្តែធនធានហិរញ្ញវត្ថុរបស់យើងមានកំរិត ។ ហេតុដូច្នេះវាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ដែលយើងគួរទទួលបានថ្នាំពេទ្យក្នុងតំលៃទាបបំផុតតាមតែអាចធ្វើបាន ។ ការធានាបានថា សេចក្តីប្រកាសរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក អាចអនុវត្តបានយ៉ាងពេញលេញចំពោះកម្ពុជានោះ គឺជាគោលបំណងយ៉ាងសំខាន់ នៃការចរចារបស់យើង ។

កត្តាទាំងអស់នេះហើយ គឺជាការពិចារណាចំបង ដែលយើងពិចារណាក្នុងការចរចាជាមួយសមាជិកនានា នៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។

The Negotiations

Setting the Process in Motion

Cambodia first applied for membership in WTO in 1994. It was not until 1997, however, that we were in a position to undertake the very complex tasks required to set the process of accession in motion.

The first step in the accession process is for the candidate country to prepare a "Memorandum on the Trade Regime". This memorandum is designed to inform the Members of WTO of all the laws, regulations and government decisions and policies affecting trade. The memorandum must be drawn up following an outline established by WTO, and covering all the items included in the outline. The main topics that needed to be covered by the memorandum included:

- monetary and fiscal policy;
- state ownership and privatization policies;
- pricing and competition policies;
- rules regarding the right to trade;
- customs procedures, in particular customs valuation procedures;
- the application of internal taxes to imports;
- quantitative import restrictions, quotas and import licensing;
- pre-shipment inspection;

ការចរចាចូលជាសមាជិក

ការកំណត់ដំណើរការចរចា

កម្ពុជាបានដាក់ពាក្យស្នើសុំចូលជាសមាជិក នៅក្នុងអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកជាដំបូង នៅថ្ងៃទី១៩ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩៤ ។ ក្រុមការងារពិនិត្យការចូលជាសមាជិករបស់កម្ពុជាត្រូវបាន បង្កើតនៅថ្ងៃទី ២១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៤។ ក៏ប៉ុន្តែរហូតមកដល់ឆ្នាំ ១៩៩៧ ទើបយើងអាចនៅ ធ្វើកិច្ចការចាំបាច់មួយចំនួន ដើម្បីកំណត់ដំណើរការចរចា នៃការសុំចូលជាសមាជិកបាន។

ជំហានទី១ក្នុងដំណើរការសុំចូលជាសមាជិក គឺប្រទេសជាបេក្ខភាពស្នើសុំត្រូវរៀបចំ "អនុស្សារណៈស្តីពីរបបពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេស "។ អនុស្សារណៈនេះត្រូវរៀបរៀងឡើង ដើម្បីជូនដំណឹងទៅសមាជិក នៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកអំពីច្បាប់បទបញ្ញា និងសេចក្តី សម្រេច ព្រមទាំងគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាលទាំងអស់ ដែលជះឥទ្ធិពលលើការធ្វើ ពាណិជ្ជកម្ម ។ អនុស្សារណៈត្រូវធ្វើឡើងតាមឯកសារណែនាំរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្ម ពិភពលោក ដែលកម្ពុជាត្រូវអធិប្បាយគ្របដណ្តប់លើគ្រប់ចំណុចទាំងអស់នៃឯកសារណែនាំ នេះ។ ប្រធានបទសំខាន់ៗ ដែលត្រូវគ្របដណ្តប់ដោយអនុស្សារណៈនោះរួមមាន:

- គោលនយោបាយរូបិយវត្ថុ និងសារពើពន្ធ
- គោលនយោបាយស្តីពីកម្មសិទ្ធិរដ្ឋ និងឯកជនភាវូបនីយកម្ម
- គោលនយោបាយថ្លៃ និងការប្រកួតប្រជែង
- បណ្តាវិធានទាក់ទិននឹងសិទ្ធិនៃការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម
- នីតិវិធីគយ ជាពិសេសនីតិវិធីនៃការវាយតំលៃពន្ធគយ
- ការអនុវត្តនីការប្រមូលពន្ធក្នុងស្រុកចំពោះទំនិញនាំចូល
- ការដាក់កំហិតលើបរិមាណនាំចូល ការកំណត់កូតា និងអាជ្ញាប័ណ្ណនាំចូល
- ការត្រួតពិនិត្យទំនិញមុនពេលផ្ទុក
- ការប្រឆាំងនឹងការលក់បង្ខូចថ្លៃ ពន្ធតបត និងការការពារ

- anti-dumping, countervailing duties and safeguards;
- export regulation;
- product standards and technical regulations;
- sanitary and phyto-sanitary regulations;
- investment measures related to trade;
- state trading;
- free zones and special economic zones;
- government procurement;
- agricultural policies;
- the protection of intellectual property;
- policies affecting trade in services.

The Royal Government was aware that the complex task of preparing such a memorandum and of managing the negotiations that would follow required new and special governmental machinery. The Government instructed the Ministry of Commerce to act as the focal point for activities related to WTO accession. In addition, the Government established in September 1997 an Inter-Ministerial Coordinating Committee on WTO Accession that was chaired by the Minister of Commerce. This Committee was made up of 15 members at the policy level and three officials from each of the 23 ministries and agencies involved in WTO activities at the working level. Its role was to (i) coordinate policy issues related to WTO accession; (ii) elaborate guidelines to implement WTO Agreements; (iii) prepare the necessary documentation; (iv) define the governments priorities related to foreign trade policies; (v) ensure coordination among Ministries; (vi) report to the Prime Minister on issues related to WTO accession.

- បទបញ្ញាស្តីពីការនាំចេញ
- ស្តង់ដារផលិតផល និងបទបញ្ញាបច្ចេកទេស
- បទបញ្ញាអនាម័យ និងភូត្តគាមអនាម័យ
- វិធានការស្តីពីការវិនិយោគទុន ពាក់ព័ន្ធនឹងពាណិជ្ជកម្ម
- ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មរបស់ក្រុមហ៊ុនរដ្ឋ
- តំបន់សេរី និងតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស
- លទ្ធកម្មសាធារណៈរបស់រដ្ឋាភិបាល
- គោលនយោបាយកសិកម្ម
- ការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា
- គោលនយោបាយដែលប៉ះពាល់ដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មលើសេវាកម្ម

រាជរដ្ឋាភិបាលបានចាត់ទុកថា កិច្ចការដ៏ស្មុគស្មាញនៃការរៀបចំអនុស្សរណៈ និងការចាត់ចែងចំពោះការចរចា តម្រូវអោយមានយន្តការថ្មីនិងពិសេសរបស់រដ្ឋាភិបាល ។ រដ្ឋាភិបាលបានណែនាំក្រសួងពាណិជ្ជកម្មអោយធ្វើជាអ្នកសំរបសំរួលសកម្មភាព ចំពោះការសុំចូលជាសមាជិកនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ បន្ថែមលើនេះ រដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតគណៈកម្មាធិការសំរបសំរួលអន្តរក្រសួងស្តីពីការសុំចូលជាសមាជិកនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកក្រោមអធិបតីភាពរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម កាលពីខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។ គណៈកម្មាធិការនេះមានសមាជិកថ្នាក់នយោបាយចំនួន ១៥រូប ហើយមន្ត្រីជំនាញ ៣រូបមកពីក្រសួងនីមួយៗក្នុងចំណោមក្រសួងចំនួន២៣ ។ តួនាទីរបស់គណៈកម្មាធិការនេះរួមមាន: (i) សំរបសំរួលបញ្ហានយោបាយដែលទាក់ទងនឹងការចរចាសុំចូលជាសមាជិក នៃអង្គការពាណិជ្ជកម្ម ពិភពលោក (ii) បរិយាយអំពីគោលការណែនាំ ដើម្បីអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក (iii) រៀបចំឯកសារចាំបាច់នានា (iv) កំណត់នូវអាទិភាព របស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងគោលនយោបាយពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេស (v) ធានានូវការសំរបសំរួលក្នុងចំណោមបណ្តាក្រសួង ស្ថាប័ន (vi) រាយការណ៍ជូនសម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រីនូវបញ្ហាទាក់ទងទៅនឹងការសុំចូលអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក។

With this machinery in place, the Government's WTO team proceeded to begin work on the Memorandum on the Trade Regime. A first draft was completed in early 1999, and after extensive review the final draft was submitted to WTO in mid 1999. The memorandum consisted of over 100 pages of description of Cambodia's trade regime, together with many statistical tables. The memorandum was submitted to the members of Cambodia's Working Party, who reviewed it and, following the usual WTO practice, submitted some 75 follow-up questions designed to clarify further aspects of Cambodia's trade regime. We provided answers to these questions, thus setting the stage for the first meeting of the Working Party, and the onset of negotiations.

The Geneva Process

The first meeting of the Working Party on Cambodia's Accession to WTO was held in May 2001, and, like all subsequent meetings, took place at WTO Headquarters in Geneva, Switzerland. Some time before this meeting took place, we were fortunate in being able to arrange for technical assistance to be provided by the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). UNCTAD experts have long experience in WTO accessions and other development-related trade policy issues, and were able to brief us on the way the negotiations were usually conducted, thus helping us better understand what to expect. They also were able to help us put the accession process in a

ជាមួយនឹងយន្តការនេះ ក្រុមការងារអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោករបស់រដ្ឋាភិបាល បានដំណើរការ ដោយចាប់ផ្តើមការងាររៀបចំអនុស្សារណៈ ស្តីពីរបបពាណិជ្ជកម្ម ។ សេចក្តីព្រាង លើកទី១ បានបញ្ចប់នៅក្នុង ឆ្នាំ១៩៩៩ ហើយបន្ទាប់ពីការត្រួតពិនិត្យជាច្រើនលើកមក សេចក្តីព្រាងចុងក្រោយ ត្រូវបានដាក់ជូនទៅអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនៅថ្ងៃទី២១ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៩។ អនុស្សារណៈ រួមមានជាង១០០ទំព័រ និង៦ផ្នែក សំខាន់ៗពិពណ៌នា អំពីរបបពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា ជាមួយនឹងតារាងស្ថិតិមួយចំនួន ។ អនុស្សារណៈត្រូវបានដាក់ជូន ទៅសមាជិកនៃក្រុមការងារពិនិត្យការសុំចូលជាសមាជិក ដើម្បីនឹងអនុវត្តតាមលំដាប់ធម្មតា របស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោករបស់កម្ពុជា ហើយបន្ទាប់មកដាក់ជូនកម្ពុជានូវសំណួរ ចំនួន៧៥សំណួរ ដើម្បីបំភ្លឺបន្ថែមលើទិដ្ឋភាព នៃរបបពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា ។ យើងបាន ផ្តល់ចំលើយលើសំណួរទាំងនោះ ហើយបន្ទាប់មករៀបចំកិច្ចប្រជុំលើកទី១ នៃក្រុមការងារ ត្រួតពិនិត្យការសុំចូលជាសមាជិករបស់កម្ពុជា និងចាប់ផ្តើមនូវការចរចា ។

ដំណើរការនៅទីក្រុងហ្សឺណែវ

កិច្ចប្រជុំក្រុមការងារលើកទី១ ស្តីពីការសុំចូលរបស់កម្ពុជាក្នុងអង្គការពាណិជ្ជកម្ម ពិភពលោក ត្រូវបានប្រារព្ធ ធ្វើនៅខែឧសភា ឆ្នាំ២០០១ ហើយកិច្ចប្រជុំជាបន្តបន្ទាប់ បានប្រារព្ធធ្វើនៅទីចាត់ការរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក នៅទីក្រុងហ្សឺណែវ ប្រទេសស្វីស ។ ពេលខ្លះនៅមុនពេលដែលកិច្ចប្រជុំទាំងអស់នេះចាប់ផ្តើម យើងមានឱកាសបាន ទទួលជំនួយបច្ចេកទេសដែលផ្តល់អោយដោយអង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីពាណិជ្ជកម្ម និងការ អភិវឌ្ឍន៍ (UNCTAD)។ ជំនាញការរបស់អង្គការនេះមានបទពិសោធន៍យ៉ាងច្រើនអំពី ដំណើរការសុំចូលក្នុងអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ហើយអាចផ្តល់នូវសេចក្តីពន្យល់ដល់ ក្រុមអ្នកចរចារបស់យើងអំពីរបៀបចរចា ដែលធ្លាប់បានប្រព្រឹត្តទៅ ដែលជាហេតុធ្វើយើង យល់បានពីអ្វី ដែលអាចកើតមានឡើងក្នុងការចរចា។ ជំនាញការទាំងនោះ បានជួយធ្វើអោយ

development perspective. They continued to assist us until the end of the negotiations, and this was a big advantage for us.

The first meeting consisted of an examination of Cambodia's Memorandum on the Trade Regime, and of the answers that Cambodia had provided to Members' questions. As is always the case in all accessions, this examination gave rise to requests for additional information. At the end of this meeting we were requested to provide replies to standard detailed questionnaires that the WTO secretariat had drawn up in the areas of services, import licensing, intellectual property protection, support to agriculture, technical barriers to trade and sanitary and phyto-sanitary regulations. We were also requested to prepare offers of the concessions we would be prepared to make on import tariffs and services.

During the months following this first meeting, the WTO team addressed these tasks.

In drawing up the tariff offer, we had to take account of the fact that Members required an acceding country to "bind" all of its tariff lines. This meant that we would have to propose a "bound" rate for each of Cambodia's 6,823 tariff lines. This binding, in turn, would determine the maximum tariff rate that could be applied to that item. As a WTO member, Cambodia would remain free to set tariffs at levels equal to or lower than the bound rate, but would not, except in exceptional circumstances, be able to charge duties that exceeded the bound rate.

ដំណើរការនៃការសុំចូលជាសមាជិករបស់យើងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងគោលដៅ នៃការអភិវឌ្ឍន៍ទៅមុខ ។ ពួកគេបានបន្តជួយរហូតដល់ចុងបញ្ចប់នៃការចរចា ហើយជំនួយនេះគឺជា អត្ថប្រយោជន៍យ៉ាងធំសម្បើមសំរាប់កម្ពុជា។

កិច្ចប្រជុំលើកទី១ រួមមានការពិនិត្យលើអនុស្សារណៈ ស្តីពីរបបពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា និងចំលើយដែលកម្ពុជាបានឆ្លើយចំពោះសំនួររបស់បណ្តាប្រទេសជាសមាជិក ។ ករណីនេះជានិច្ចជាកាលតែងតែត្រូវធ្វើឡើងចំពោះរាល់ការស្នើសុំចូលរបស់បណ្តាប្រទេសទាំងអស់ ហើយការពិនិត្យបែបនេះនឹងបង្កើតនូវសំណើរសំរាប់ពត៌មានបន្ថែមទៀត។ នៅចុងបញ្ចប់នៃកិច្ចប្រជុំយើងត្រូវបានសមាជិកនានា ស្នើអោយផ្តល់នូវការឆ្លើយតបទៅនឹងសំនួរមានលក្ខណៈលំអិតដែលលេខាធិការដ្ឋាននៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក បានបង្កើតឡើងសំរាប់វិស័យសេវាកម្មអាជ្ញាប័ណ្ណនាំចូល ការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ការឧបត្ថម្ភលើវិស័យកសិកម្ម របាំងបច្ចេកទេសពាណិជ្ជកម្ម និង បទបញ្ជាអនាម័យ និងភូតគាមអនាម័យ ។ យើងក៏ត្រូវបានសមាជិកស្នើសុំអោយផ្តល់សម្បទាន លើផ្នែកទំនិញ និងសេវាកម្ម ដែលកម្ពុជាអាចផ្តល់បាន ។

ក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានខែ បន្ទាប់ពីកិច្ចប្រជុំលើកទី១ ក្រុមការងារទទួលបន្ទុកកិច្ចការអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក បានបំពេញកិច្ចការទាំងអស់នេះ។

ក្នុងការរៀបចំសម្បទានពន្ធគយ យើងបានពិចារណាលើអង្គហេតុដែលសមាជិកនានាតម្រូវឱ្យប្រទេសកំពុងសុំចូលចងគ្រប់អត្រាពន្ធគយទាំងអស់ ។ នេះមានន័យថា យើងត្រូវកំណត់អត្រាចងលើរាល់អាត្រានីមួយៗ នៃមុខទំនិញចំនួន ៦៨២៣មុខ ដោយយោងតាមប្រព័ន្ធស្របគ្នា (HS) ឆ្នាំ១៩៩៦ ។ ការចងពន្ធនេះ នឹងកំណត់នូវអាត្រាអតិបរមា ដែលអនុវត្តចំពោះមុខទំនិញទាំងនោះ ។ ជាសមាជិកនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក កម្ពុជានឹងនៅតែមានសេរីភាពក្នុងការកំណត់អត្រាពន្ធក្នុងកំរិតស្មើ ឬទាបជាងអាត្រាពន្ធចង ក៏ប៉ុន្តែនឹងមិនអាចយកពន្ធលើសអត្រាចងនោះឡើយ លើកលែងតែក្នុងស្ថានភាពលើកលែងមួយចំនួនចេញ ។

Our strategy in drawing up this initial offer was to set our bound rates well above current applied rates, i.e. well above the tariff rates we were actually using. As mentioned above, our objective in the negotiation was to avoid any commitment to reduce applied tariff rates, and we needed ample space to respond to requests to lower our bindings while keeping that objective intact.

Formulating our initial offer on services was more complex. A first task was to decide which services sectors to include in the offer. Unlike the case of goods, Members do not require commitments on all services sectors. In fact, as mentioned above, in the case of Least Developed Countries Members had agreed that they would require "reasonable" commitments, which we understood as meaning commitments on relatively few services sectors. Still, the WTO classifier for services contains 12 broad headings and 155 services sectors and sub-sectors, and we needed to choose among them in making our initial offer. Further, the WTO has identified four different ways in which any given service can be imported. These include cross-border supply (for example, ordering a set of computer generated inputs for architect drawings from Thailand, thus importing architect services); consumption abroad (for example, sailing a Mekong ferry boat to a Vietnamese shipyard for repairs, so that when the ferry returns to Cambodia it imports repair services); commercial presence (for example, allowing a foreign architectural firm to establish itself in Cambodia, thus importing the architectural services of the firm); and presence of natural persons (for example, allowing the foreign architectural firm established in Cambodia to employ foreign

យុទ្ធសាស្ត្ររបស់យើង ក្នុងការធ្វើសំណើសម្បទានពន្ធគយជាលើកតំបូងនេះ គឺកំណត់អាត្រាចងរបស់យើង អោយខ្ពស់ជាងអត្រាកំពុងអនុវត្ត មានន័យថាខ្ពស់ជាងអត្រា ដែលយើងកំពុងប្រើ ។ ដូចបានជំរាបជូនខាងលើគោលបំណងរបស់យើងក្នុងការចរចា គឺចៀសវាងការសន្យាណាមួយដែលកាត់បន្ថយអត្រាពន្ធកំពុងអនុវត្ត ហើយយើងត្រូវការរក្សានូវចន្លោះមួយ ដើម្បីការឆ្លើយតបនឹងសំណើបន្ទាបអត្រាចងពន្ធរបស់យើង ក្នុងបំណងរក្សាគោលដៅរបស់យើង ។

ការធ្វើសម្បទានដំបូងអំពីការបើកទីផ្សារវិស័យសេវាកម្ម គឺមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញច្រើន ។ ដំបូងគឺត្រូវសំរេចថា វិស័យសេវាកម្មណា ត្រូវដាក់បញ្ចូលក្នុងសំណើសម្បទានដំបូងនោះ ។ គឺមិនដូចករណីទំនិញឡើយ សមាជិកមិនតម្រូវអោយមានការសន្យាលើគ្រប់វិស័យសេវាកម្មទាំងអស់ទេ ។ តាមពិត ដូចបានជំរាបជូនខាងលើ រួចហើយក្នុងករណីប្រទេសក្រីក្រសមាជិកបានព្រមព្រៀងថា ពួកគេតម្រូវអោយមានការសន្យាបើកទូលាយលើវិស័យសេវាកម្មតិចជាងធម្មតា ។ តាមចំណាត់ប្រភេទរបស់ អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកសំរាប់វិស័យសេវាកម្មរួមមានចំនួន ១២ វិស័យធំៗ និងវិស័យរងចំនួន១៥៥ ហើយយើងត្រូវការជ្រើសរើសក្នុងចំណោមវិស័យ / វិស័យរងទាំងនោះ ដើម្បីដាក់ក្នុងសំណើសម្បទានដំបូងរបស់យើង ។ បន្ថែមលើនេះអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក បានកំណត់នូវរបៀប ៤យ៉ាង ដែលវិស័យណាក៏ដោយអាចធ្វើការនាំចូលតាមរបៀប៤យ៉ាងនេះ ។ របៀបទាំង៤យ៉ាងនោះរួមមានការផ្គត់ផ្គង់សេវាកម្មឆ្លងកាត់ព្រំដែន (ឧទាហរណ៍ ការបញ្ជាទិញគំនូសស្ថាបត្យកម្មពីស្ថាបត្យករថៃ ហើយគំនូសនោះត្រូវបានបញ្ជូនតាមអ៊ីម៉ែលមកភ្នំពេញ ដូចនេះគឺជាការនាំចូលសេវាស្ថាបត្យកម្ម) ការប្រើប្រាស់សេវានៅបរទេស (ឧទាហរណ៍ ការជួសជុលនាវាចំលងនៅឯរោងជាងនាវាវៀតណាម ដូច្នេះពេលដែលនាវាចំលងត្រឡប់មកកម្ពុជាវិញ គឺបាននាំចូលនូវសេវាជួសជុល) វត្តមានក្រុមហ៊ុន (ឧទាហរណ៍ ការអនុញ្ញាតអោយក្រុមហ៊ុនស្ថាបត្យកម្មបរទេសបង្កើតក្រុមហ៊ុននៅកម្ពុជាជួលស្ថាបត្យករកម្ពុជា ដូច្នេះគឺជាការនាំចូលសេវាកម្ម ស្ថាបត្យកម្មរបស់ក្រុមហ៊ុន) និងចលនារបស់កំលាំងពលកម្ម (ឧទាហរណ៍ ការអនុញ្ញាតអោយក្រុមហ៊ុនស្ថាបត្យកម្មបានបង្កើតនៅកម្ពុជា ជួលស្ថាបត្យករបរទេស ដូច្នេះជាការនាំចូលនូវ សេវាកម្ម

architects, thus importing the services of those individuals). Finally, for each of the service sectors or subsectors that we chose to include, we were required to indicate, for each of the four ways the service can be imported, the degree of market access that would be allowed, and the extent to which we would regulate foreign services providers in the same way as we regulate Cambodian suppliers in that services sector. This latter feature is referred to as National Treatment. As would become clear in the subsequent negotiations, the Members usually sought commitments to full market access and full National Treatment.

Once all these materials had been prepared and approved by the Government, they were sent to WTO and the stage was set for the second Working Party Meeting. This second meeting took place in early 2002, and established the format that would be used in all the subsequent meetings that were held in 2002 and 2003. In fact, three separate types of activity took place every time we went to Geneva.

First, there was the Working Party proper. All WTO members that wished to do so attended this meeting. The purpose of the meeting was to continue the examination of Cambodia's trade laws and regulations, and to allow Members to see the extent to which these laws were consistent with WTO rules. The discussion in the Working Party also helped us understand more fully the steps that we still had to take to bring our laws and regulations into compliance with WTO rules. Throughout this period the Government was making maximum

នៃបុគ្គលទាំងនោះ) ។ ជាទីបញ្ចប់ ចំពោះវិស័យសេវាកម្ម/សេវាកម្មរង ដែលយើងបានជ្រើសរើសដើម្បីដាក់បញ្ចូលក្នុងសំណើសម្បទាននោះ យើងត្រូវបានគេតម្រូវអោយបង្ហាញចំពោះរបៀបនីមួយៗ នៃរបៀបទាំង៤ ដែលសេវាកម្មត្រូវបានគេនាំចូល គឺកំរិតនៃការបើកច្រកទីផ្សារដែលត្រូវអនុញ្ញាត ហើយត្រូវបញ្ជាក់ថា ការកំណត់សិទ្ធិចំពោះអ្នកផ្គត់ផ្គង់សេវាកម្មបរទេស គឺដូចគ្នាទៅនឹងការ កំរិតសិទ្ធិលើអ្នកផ្គត់ផ្គង់ជនជាតិកម្ពុជាក្នុងវិស័យសេវាកម្មនោះ ។ លក្ខណៈនេះគឺសំដៅលើប្រព្រឹត្តិកម្មជាតិ ។ ចំនុចនេះត្រូវបានបញ្ជាក់កាន់តែច្បាស់ឡើងនៅក្នុងការចរចាជាបន្តបន្ទាប់ ដែលសមាជិកតែងតែស្វែងរកនូវការសន្យាដោយមានការបើកច្រកទីផ្សារពេញលេញ និងប្រព្រឹត្តិកម្មជាតិពេញលេញ ។

នៅពេលដែលឯកសារទាំងអស់នេះត្រូវបានរៀបចំ និងព្រមព្រៀងដោយរដ្ឋាភិបាលរួចហើយឯកសារទាំងនោះត្រូវបានផ្ញើជូនទៅអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ហើយការរៀបចំកិច្ចប្រជុំក្រុមការងារលើកទី២ត្រូវបានកំណត់ ។ កិច្ចប្រជុំលើទី២នេះបានប្រារព្ធធ្វើឡើងនៅដើមឆ្នាំ២០០២ ហើយបង្កើតបានជាទំរង់គំរូមួយសំរាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងកិច្ចប្រជុំជាបន្តបន្ទាប់ ដែលត្រូវបានប្រារព្ធធ្វើឡើងក្នុងឆ្នាំ២០០២ និង២០០៣ ។ ជាការពិត មានសកម្មភាពបីដាច់ដោយឡែកពីគ្នា បានកើតឡើងជារៀងរាល់ពេល នៅពេលដែលយើងធ្វើដំណើរទៅទីក្រុង ហ្សឺណែវ ។

ទី១ គឺកិច្ចប្រជុំក្រុមការងារផ្លូវការ ។ សមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកទាំងអស់ដែលមានបំណងបានចូលរួមកិច្ចប្រជុំនេះត្រូវបានអនុញ្ញាតិ ។ កិច្ចបំណងនៃកិច្ចប្រជុំនេះ គឺដើម្បីបន្តពិនិត្យលើច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិនានាសំរាប់គ្រប់គ្រងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា និង អនុញ្ញាតអោយសមាជិកទាំងអស់ពិនិត្យលើសង្គតភាព នៃច្បាប់នេះទៅនឹងវិធាននៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកក្នុងកំរិតណាមួយ ។ ការពិភាក្សានៅក្នុងកិច្ចប្រជុំ បានជួយយើងអោយយល់កាន់តែពេញលេញឡើងពីជំហានដែលយើងត្រូវប្រកាន់យក ដើម្បីធ្វើអោយច្បាប់ និង បទប្បញ្ញត្តិយើងមានសង្គតភាពទៅនឹងវិធាននៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ក្នុងរយៈពេលនេះរដ្ឋាភិបាល បានខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការធ្វើសេចក្តីព្រាងនិងបញ្ជូនច្បាប់ដែលសមាជិកនៃអង្គការ

efforts to draft and pass through the National Assembly those laws required of a WTO member. For example, drafting of a new Customs Law and of a new Civil Code was completed during this period, and the National Assembly adopted laws on Trade Marks and Copyrights. As the discussion in the Working Party progressed into 2003, we were able to judge the extent to which these internal efforts would allow us to be in compliance at the time we joined WTO, and where we would need more time to put in place the necessary laws.

Second, in the days just before and after each meeting of the Working Party we met individually with some Members. These bilateral meetings were scheduled at the request of the individual Member, and allowed the Member to make requests for changes in the initial offers we had proposed with regard to tariff bindings and access to services markets. These requests usually took the form of asking for a lower bound tariff rate on products of particular trading interest to the Member country, or asking for additional services sectors to be added to the services offer. We had to examine each of these requests and determine if we could accommodate it within the over-all strategy that we had for the negotiations.

During the course of the accession process Cambodia met bilaterally with 9 Member countries (Australia, Canada, European Communities, India, Japan, Republic of Korea, Panama, Chinese Taipei and the United States). At the end of this process, all of the changes to our initial offer agreed with these countries were brought together in a consolidated schedule of commitments on tariffs, and a

ពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកតំរូវអោយធ្វើទៅសភាជាតិ ដើម្បីធ្វើការអនុម័ត ។ ឧទាហរណ៍ ការធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់គយថ្មី និងសេចក្តីព្រាងក្រមរដ្ឋប្បវេណីថ្មីត្រូវបានបញ្ចប់ក្នុងអំឡុងពេលនេះ ហើយរដ្ឋសភាជាតិក៏បានអនុម័តច្បាប់ស្តីពីម៉ាកពាណិជ្ជនាម និងអំពីនៃការប្រកួតប្រជែងមិនស្មោះត្រង់និង ច្បាប់ស្តីអំពីសិទ្ធិអ្នកនិពន្ធ និងសិទ្ធិប្រហាក់ប្រហែលផងដែរ ។ នៅពេលដែលការពិភាក្សាក្នុងក្រុមការងារមានដំណើរចំរើនទៅមុខក្នុងឆ្នាំ២០០៣នោះ យើងអាចវិនិច្ឆ័យបាននូវទំហំនៃកិច្ចខិតប្រឹងប្រែង ផ្ទៃក្នុងដែលនឹងអាចធ្វើអោយកម្ពុជាមានច្បាប់ ដែលមានសង្គតភាពទៅនឹងវិធាននៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនៅពេលដែលកម្ពុជាបានចូលអង្គការនេះ ហើយយើងត្រូវការ ពេលវេលាបន្ថែមទៀត ដើម្បីរៀបចំនូវច្បាប់ចាំបាច់មួយចំនួនទៀត ។

ទី២ ក្នុងប៉ុន្មានថ្ងៃមុន និងបន្ទាប់ពីកិច្ចប្រជុំក្រុមការងារនីមួយៗ យើងបានជួបជាមួយសមាជិកមួយចំនួនដោយផ្ទាល់ ។ កិច្ចប្រជុំទ្វេភាគីនេះ ត្រូវបានកំណត់ឡើងតាមការស្នើសុំរបស់សមាជិកនីមួយៗនិងបានអនុញ្ញាតអោយសមាជិកទាំងនោះដាក់សំណើសុំធ្វើការផ្លាស់ប្តូរបន្ថែមទៅលើសម្បទានលើកដំបូង ដែលយើងបានលើកឡើងដូចជា ការចងពន្ធគយ និងការបើកច្រកទីផ្សារសេវាកម្ម ។ សំណើទាំងនេះជាធម្មតាត្រូវបានធ្វើឡើង ដើម្បីសុំបន្ថយអត្រាពន្ធគយចងចំពោះផលិតផល ដែលជាផលប្រយោជន៍ពាណិជ្ជកម្មរបស់ប្រទេសជាសមាជិក ឬ ស្នើសុំអោយបន្ថែមវិស័យសេវាកម្មណាមួយទៅក្នុងសម្បទានបើកទីផ្សារសេវាកម្មរបស់យើង ។ យើងបានពិនិត្យការស្នើសុំនីមួយៗនិងពិចារណា តើសំណើណាមួយអាចបញ្ចូលនៅក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រដែលយើងបានរៀបចំ សំរាប់ការចរចារួចហើយ ។

នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការចរចាជាសមាជិក កម្ពុជាបានជួបចរចាទ្វេភាគីជាមួយប្រទេសជាសមាជិក ចំនួន ៩ ប្រទេស គឺ (អូស្ត្រាលី កាណាដា សហគមន៏អ៊ឺរុប ឥណ្ឌា ជប៉ុន សាធារណៈរដ្ឋកូរ៉េ ប៉ាណាម៉ា ចិនតៃវ៉ាន់ និងសហរដ្ឋអាមេរិក) ។ នៅចុងបញ្ចប់នៃដំណើរការនេះ រាល់ការផ្លាស់ប្តូរទាំងអស់លើសម្បទានដំបូងរបស់យើង ដែលបានព្រមព្រៀងជាមួយប្រទេសជាសមាជិក ត្រូវបានយកទៅដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងតារាងនៃការសន្យាស្តីពីពន្ធគយ និងតារាងនៃ

consolidated schedule of commitments on services. These two schedules are part of our accession protocol, and will be part of our legal obligations as a WTO member.

Third, during the week of each Working Party meeting we met with a small number of interested Members to explore Cambodia's programs that benefit agriculture. These plurilateral meetings had the purpose of allowing Members to understand whether any of these programs are of a sort that distort international trade. While WTO rules do not limit the overall support that a government may provide to its agricultural sector, they do impose limits on specific forms of support that distort trade. It was thus important to us and to Members to have a common understanding of which Cambodian programs, if any, would fall into the category subject to limits.

The Outcome

At the final meeting of the Working Party in July 2003 the Members agreed on the terms and conditions on which Cambodia could join WTO. These terms and conditions are the result of the negotiations described above. The following summarizes the main characteristics of this outcome.

Import tariffs on goods. Cambodia will bind all of its tariff lines. The agreed levels of the binding are in all cases equal to or greater than the level of tariffs that were actually applied by Cambodia in 2003. Thus, no actual reductions in tariffs will be required because

ការសន្យាបើកទីផ្សារសេវាកម្ម ។ តារាងទាំងពីរនេះ គឺជាផ្នែកមួយនៃពិធីសារចូលជា សមាជិក ហើយក៏ជាផ្នែកមួយ នៃកាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់របស់យើង ក្នុងនាមជាសមាជិកនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក។

ទី៣ ក្នុងសប្តាហ៍នៃកិច្ចប្រជុំក្រុមការងារនីមួយៗ យើងបានជួបជាមួយសមាជិកមួយចំនួនតូច ដែលចង់ស្វែងយល់អំពីកម្មវិធីរបស់កម្ពុជាដែលផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់វិស័យកសិកម្ម ។ កិច្ចប្រជុំពហុភាគីពិសេសនេះមានបំណងអនុញ្ញាតអោយសមាជិកនានាយល់បានថា តើកម្មវិធីណានៃកម្មវិធីទាំងនេះអាចប៉ះពាល់ដល់ពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ ។ វិធាននៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកមិនបានដាក់កំហិតចំពោះការឧបត្ថម្ភធនជាទូទៅ ដែលរដ្ឋាភិបាលមួយអាចផ្តល់ដល់វិស័យកសិកម្មរបស់ខ្លួន តែវិធានទាំងនោះបានដាក់កំហិតលើការឧបត្ថម្ភធនមានទំរង់ជាក់លាក់មួយចំនួន ដែលការឧបត្ថម្ភធនបែបនោះប៉ះពាល់ដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ។ ហេតុដូច្នេះវាមានសារៈសំខាន់សំរាប់យើង ក៏ដូចជាសមាជិកនានាត្រូវមានការយល់ដឹងរួមមួយលើកម្មវិធីឧបត្ថម្ភធនរបស់កម្ពុជា ថាតើកម្មវិធីណាមួយ ស្ថិតនៅក្នុងចំណាត់ប្រភេទមិនអនុញ្ញាត ។

<u>លទ្ធផលៈ</u>

សមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក បានយល់ព្រមទៅលើលក្ខខ័ណ្ឌនៃការសន្យាធ្វើនានារបស់កម្ពុជា ដែលអនុញ្ញាតឱ្យកម្ពុជាអាចចូលរួមបានក្នុងអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនាកិច្ចប្រជុំចុងក្រោយរបស់ក្រុមអ្នកចរចា ក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ២០០៣ ។ លក្ខខ័ណ្ឌ និងការសន្យាធ្វើនានា គឺជាលទ្ធផលនៃការចរចា ដែលបានពិពណ៌នាខាងលើ ។ ខាងក្រោមនេះ គឺជាសេចក្តីសង្ខេបនូវលទ្ធផលសំខាន់ៗនេះ ។

<u>ពន្ធគយលើទំនិញនាំចូលៈ</u> កម្ពុជានឹងចងគ្រប់រាល់ប្រភេទមុខទំនិញជាប់ពន្ធទាំងអស់ (Tariff line) របស់ខ្លួន ។ កំរិតដែលបានព្រមព្រៀងនៃការចងពន្ធ គឺស្មើរធំជាងកំរិតពន្ធគយដែលកម្ពុជាយើងបានអនុវត្តនាឆ្នាំ២០០៣ ។ ដូច្នេះ គ្មានការកាត់បន្ថយពន្ធគយពិតប្រាកដ

of WTO membership. The overall average bound duty rate that we have agreed to is 19.9 per cent. This compares with the average rate of duty actually applied by Cambodia in 2003 of 16.5 per cent. As regards agricultural products, our average bound rate of duty is 29.4 per cent, as compared with the average of rates actually applied in 2003 of 19.4 per cent. For manufactured goods, the average bound rate is 18.4 per cent, and the average rate applied in 2003 is 16.0 per cent.

Imports of services. Cambodia has undertaken market access commitments in at least one sub-sector under each of 11 different services headings. These are business services; communications services; construction and related engineering services; distribution services; education services; environmental services; financial services; health-related services; tourism and travel services; recreational services; and transport services.

The commitments that we undertook in these sectors have the following characteristics.

First, following our strategy for services, as described above, we centered our negotiations on areas that would contribute most to improving those services required by businesses, thus improving the environment for investment. For example, we have committed ourselves to allowing foreign firms to operate in the areas of legal services (with some exceptions), accounting, auditing , bookkeeping, banking , management consulting, telecommunications and transport. However, important conditions were attached to market access in areas such as

ណាមួយ ដែលតំរូវអោយធ្វើដោយសារសមាជិកភាពនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោករបស់កម្ពុជាទេ អត្រាពន្ធចងជាមធ្យមជាទូទៅ ដែលយើងបានព្រមព្រៀងគឺ ១៩.៩ភាគរយ ។ បើប្រៀបធៀបជាមួយ អត្រាពន្ធ ដែលបានអនុវត្តក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ គឺប្រមាណ ១៦.៥ ភាគរយ ។ អត្រាពន្ធចងលើ ផលិតផលកសិកម្ម គឺ ២៩.៤ភាគរយ បើប្រៀបធៀបជាមួយអត្រាជាមធ្យម ដែលបានអនុវត្ត ក្នុងឆ្នាំ២០០៣ គឺ ១៩.៤ ភាគរយ ។ អត្រាពន្ធចងជាមធ្យមចំពោះផលិតផលឧស្សាហកម្ម គឺ ១៨.៤ ភាគរយ ហើយអត្រាដែលបានអនុវត្តក្នុងឆ្នាំ២០០៣ គឺ ១៦ ភាគរយ ។

<u>ការនាំចូលសេវាកម្ម:</u> កម្ពុជាបានសន្យាបើកទីផ្សារ លើអនុវិស័យសេវាកម្មយ៉ាងហោចណាស់មួយនៅក្រោមវិស័យសេវាកម្មទាំង១១ ។ ផ្នែកទាំងនោះគឺ: សេវាកម្មអាជីវកម្ម សេវាកម្មទូរគមនាគមន៍ សេវាកម្មសំណង់ និងវិស្វកម្ម សេវាកម្មចែកចាយទំនិញ សេវាកម្មអប់រំ សេវាកម្មបរិស្ថាន សេវាកម្មហិរញ្ញវត្ថុ សេវាកម្មពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសុខភាពអនាម័យ សេវាកម្មទេសចរណ៍និងការធ្វើដំណើរ សេវាកម្មកំសាន្តនានា និងសេវាកម្មដឹកជញ្ជូន ។

ការសន្យាដែលយើងបានធ្វើក្នុងផ្នែកសេវាទាំងនេះ គឺមានលក្ខណ:ដូចតទៅ :

ទី១: យោងទៅតាមយុទ្ធសាស្ត្រសេវាកម្មរបស់យើង ដែលបានពិពណ៌នាខាងលើយើងបានប្រមូលផ្តុំការចរចារបស់យើងទៅលើវិស័យ ដែលអាចរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការពង្រឹងវិស័យសេវាកម្មទាំងនោះ លក្ខណ:តំរូវនៃការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ដែលអាចកែលំអរបរិយាកាសសំរាប់វិនិយោគទុន ។ ឧទាហរណ៍ យើងបានសន្យាអនុញ្ញាតអោយក្រុមហ៊ុនបរទេសធ្វើ

financial services (banking and insurance) and in telecommunication services. These conditions will allow us the flexibility we need to develop policy further and promote market development.

Second, following further the strategy, we have undertaken commitments in areas that will help Cambodians develop the skills needed for a modern, competitive economy. Thus, we have committed to allowing foreign firms to provide higher education and adult education services.

Finally, we undertook commitments in areas that we felt would contribute to improvements in health care and in the provision of sanitary , refuse disposal and sewerage treatment services. We believe that these can all contribute to improvements in public health in Cambodia.

A number of other considerations entered into our decisions to agree or not agree to requests. Firstly, we felt particularly comfortable in taking on commitments in sectors where we have long had an open policy regarding foreign participation and where that policy has served us well. This is the case, for example, in banking, tourism and courier services. We also felt particularly comfortable in opening up some sectors where we knew Cambodians could compete successfully with foreigners, for example in tourist guide services. Where, however, we saw an advantage for Cambodia in reserving part of a market for Cambodian small and medium sized enterprises, we did so. For example, we committed to opening our hotel market only for hotels of three stars or higher, and committed to allowing foreign supply of

ប្រតិបត្តិការក្នុងវិស័យសេវាកម្មច្បាប់ (មានករណីលើកលែងខ្លះៗ) គណនេយ្យសវនកម្ម ការធ្វើបញ្ជីស្ថាម ធនាគារ ការពិគ្រោះយោបល់ផ្នែកគ្រប់គ្រង ទូរគមនាគមន៍ និងដឹកជញ្ជូន ។

ទី២: ក្រៅពីនេះ យើងបានសន្យាបើកទីផ្សារលើវិស័យសេវាកម្ម ដែលជួយជនជាតិកម្ពុជាយើង ក្នុងការបង្កើតជំនាញបច្ចេកទេស ដែលជាតំរូវអោយមានក្នុងសេដ្ឋកិច្ច ដែលមានការប្រកួតប្រជែងខ្ពស់ ។ ដូច្នេះ យើងបានសន្យាអនុញ្ញាតិអោយក្រុមហ៊ុនបរទេសផ្តល់សេវាកម្មឧត្តមសិក្សានិងការអប់រំមនុស្សពេញវ័យ ។

ជាចុងក្រោយ យើងបានសន្យាបើកទីផ្សារលើវិស័យសេវាកម្ម ដែលយើងគិតថាអាចរួមចំណែកលើកកំពស់សុខុមាលភាព និងផ្នែកអនាម័យសាធារណៈ។ យើងជឿជាក់ថាការធ្វើបែបនេះ អាចរួមចំណែកកែលំអរ សុខភាពសាធារណៈ ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។

មានការពិចារណាមួយចំនួនទៀត ដែលមានឥទ្ធិពលដល់ការសំរេចចិត្តរបស់យើងលើការយល់ព្រម រឺមិនយល់ព្រមតាមសំណើរបស់ប្រទេសជាសមាជិក ។ ទី១: យើងមានអារម្មណ៍ថាអាចទទួលយកបានការសន្យាបើកទីផ្សារលើវិស័យសេវាកម្ម ដែលយើងមានគោលនយោបាយបើកចំហជាយូរមកហើយ ដែលអនុញ្ញាតអោយបរទេសផ្តល់សេវាកម្មបានហើយគោលនយោបាយនេះមានដំណើរការយ៉ាងល្អ ។ ករណីនេះមានដូចជា ធនាគារ ទេសចរណ៍ និងសេវាកម្មបញ្ជូនកញ្ចប់ប្រៃសណីយ៍ ។ យើងមានអារម្មណ៍ទុកចិត្តចំពោះការបើកទីផ្សារលើវិស័យសេវាកម្មមួយចំនួនទៀត ដែលយើងដឹងថា កម្ពុជាអាចប្រកួតប្រជែងបានយ៉ាងជោគជ័យ ជាមួយបរទេស ដូចជាសេវាកម្មមគ្គុទេសទេសចរណ៍ជាដើម ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ យើងមើលឃើញផលប្រយោជន៍ នៃការរក្សាទុកផ្នែកខ្លះនៃទីផ្សារសំរាប់សហគ្រាស

retailing services only for a small number of specific items or for very large supermarkets or department stores. Cambodia has also reserved the right to maintain and benefit from preferences in some services areas, such as audiovisual services.

Overall, we believe that we came out of the negotiations on services with a set of commitments that fully reflects our strategy and that will contribute to the future development of Cambodia. It is important, however, that these commitments should be supported by policy and legislative development in each of the services sectors, focusing on standard setting, ensuring the quality of the services supplied, and promoting competition.

Support to Agriculture. The examination by WTO members of Cambodia's support for agriculture revealed that Cambodia does not provide such support in ways that distort international trade. Cambodia thus was not required to commit to reducing such support. Under existing WTO rules, Cambodia has the future option of providing assistance that distorts trade up to a limit equal to 10 per cent of the value of its agricultural output (in the case of support measures of a general character) and 10 per cent of the value of each crop (in the case of measures that are applied only to that crop). Further, Cambodia remains free to provide unlimited support to its agricultural sector in ways that do not distort trade. These features, taken together, provide ample leeway for any support policies that a future government may wish to implement.

ធុនតូច និងធុនមធ្យមរបស់កម្ពុជា ។ ឧទាហរណ៍ យើងសន្យាបើកទីផ្សារសេវាកម្មសណ្ឋាគាររបស់យើងសំរាប់តែការវិនិយោគលើសណ្ឋាគារចាប់ពីថ្នាក់ផ្កាយបីឡើងទៅ ហើយសន្យាបើកទីផ្សារសេវាកម្មលក់រាយចំពោះតែមុខទំនិញមួយចំនួននិងសំរាប់តែហាងទំនិញ ធំៗតែប៉ុណ្ណោះ ។

ជាទូទៅយើងជឿជាក់ថា យើងបានបញ្ចប់ការសន្យាបើកទីផ្សារសេវាកម្មជាមួយការសន្យាមួយចំនួន ដែលឆ្លើយតបយ៉ាងពេញលេញទៅនឹងយុទ្ធសាស្ត្ររបស់យើងនិងដែលរួមចំណែកដល់ការអភិវឌ្ឍន៍របស់ កម្ពុជានៅពេលអនាគត ។

<u>ការគាំពារចំពោះវិស័យកសិកម្ម:</u> តាមការត្រួតពិនិត្យរបស់សមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក លើនយោបាយគាំពារចំពោះវិស័យកសិកម្មរបស់កម្ពុជាបានបញ្ជាក់ថា កម្ពុជាមិនបានផ្តល់ការគាំពារបែបណាមួយ ដែលធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិទេ ។ ដូច្នេះកម្ពុជាមិនតំរូវអោយ សន្យាលើការកាត់បន្ថយការគាំពារនោះទេ ។

ស្ថិតក្រោមច្បាប់របស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកបច្ចុប្បន្ន កម្ពុជាមានជំរើសក្នុងការផ្តល់ឧបត្ថម្ភធន ដែលអាចធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មទៅតាមការកំណត់ស្មើនឹង ១០ភាគរយ នៃតំលៃទិន្នផលកសិកម្មរបស់ខ្លួន (ក្នុងករណីមានការគាំពារទូទៅ) និង ១០ភាគរយ នៃតំលៃធុញ្ញជាតិមួយមុខៗ (ក្នុងករណីមានការឧបត្ថម្ភធនតែចំពោះប្រភេទធុញ្ញជាតិនីមួយៗ) ។ ក្រៅពីនេះ កម្ពុជាមានសិទ្ធិផ្តល់នូវការគាំពារគ្មានកាលកំណត់ចំពោះវិស័យកសិកម្មរបស់ខ្លួន តាមវិធីដែលមិនធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ។ លក្ខខ័ណ្ឌបែបនេះសមល្មមចំពោះគោលនយោបាយគាំពារទាំងឡាយ ដែលរដ្ឋាភិបាលថ្មីចង់អនុវត្ត ។

Cambodia did make a commitment not to subsidize agricultural exports. Cambodia has never considered providing such subsidies, and the Government does not believe that it would be sound policy. Certainly there are current features of the Cambodian economy that reduce the competitiveness of our agricultural exporters-for example, high internal transport costs as a result of poor feeder roads and various informal charges for road use. But policy and Cambodia's scarce resources need to be directed at eliminating these underlying problems, rather than attempting to use export subsidies to offset their costs to exporters, which could in any case only be a temporary expedient.

Conforming to WTO Trade Rules Cambodia's protocol of accession contains,

by reference, 29 separate and sometimes detailed statements describing the way in which Cambodia will fulfill its commitment to abide by WTO rules. As mentioned above, the Government and the National Assembly have been actively engaged in preparing and passing the legislation needed to bring Cambodia into compliance with those rules. However, at the time when our accession negotiations were concluded, that task had not been completed, and the 29 statements reflect the fact that in some areas our legislative reform was still a "work in progress." Each of the 29 statements deals with a specific policy area covered by WTO rules. In 17 of the 29 areas, Cambodia's present laws and regulations were found to be either in full

កម្ពុជាបានធ្វើការសន្យាថា មិនផ្តល់ឧបត្ថម្ភធនចំពោះការនាំចេញផលិតផលកសិកម្មទេ ។ កម្ពុជា មិនបានពិចារណាផ្តល់ការឧបត្ថម្ភធនបែបនេះទេ ហើយរដ្ឋាភិបាលមិនជឿថា ការឧបត្ថម្ភធននេះជាគោលនយោបាយដ៏ល្អឡើយ ។ ជាការពិតលក្ខណៈពិសេសនៃសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ដែលបន្ថយការប្រកួតប្រជែងរបស់អ្នកនាំចេញផលិតផលកសិកម្មរបស់យើង គឺការចំណាយដឹកជញ្ជូនក្នុងស្រុកខ្ពស់ ដោយសារផ្លូវគមនាគមន៍មិនល្អ និងការចំណាយមិនផ្លូវការផ្សេងៗទៀតក្នុងការដឹកជញ្ជូន ។ ប៉ុន្តែ គោលនយោបាយ និងការខ្សត់ធនធានរបស់កម្ពុជា តំរូវអោយមានការលុបបំបាត់បញ្ហា ដែលបានគូសបញ្ជាក់ខាងលើនេះជាជាងការប្រើប្រាស់នយោបាយឧបត្ថម្ភធនលើការនាំចេញ ដើម្បីទូទាត់ចំណាយអោយអ្នកនាំចេញ ដែលគ្រាន់តែជាមធ្យោបាយបណ្តោះអាសន្នតែប៉ុណ្ណោះ ។

ភាពស្របគ្នា នៃវិធានពាណិជ្ជកម្មរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក:

ពិធីសារ នៃការចូលជាសមាជិករបស់កម្ពុជាទៅក្នុងអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក គឺមានឯកសារ យោងចំនួន២៩ ដោយឡែកពីគ្នា ហើយពិធីសារនោះ មានពតិមានលំអិត ដែលពិពណ៌នាអំពីវិធីសាស្ត្រដែលកម្ពុជា នឹងអនុវត្តការសន្យារបស់ខ្លួនអោយស្របទៅតាមវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ ដូចដែលបានបញ្ជាក់ជូនខាងលើរដ្ឋាភិបាល និងសភាជាតិ មានការពាក់ព័ន្ធយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការរៀបចំ និងអនុម័តច្បាប់ និងបទបញ្ជាទាំងឡាយ ដែលធ្វើអោយកម្ពុជាមានច្បាប់និងបទប្បញ្ញាតិគ្រប់គ្រាន់ហើយមានសង្គតភាពទៅនឹងនិងវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយនៅពេលចរចាសុំចូលជាសមាជិករបស់យើងបានបញ្ចប់ មិនមែនមានន័យថា ការងាររបស់យើងបានចប់សព្វគ្រប់នោះទេ ហើយសេចក្តីប្រកាសចំនួន ២៩ បានអោយឃើញថា ការកែទំរង់បទប្បញ្ញត្តិក្នុងវិស័យផ្សេងៗ មួយចំនួនកំពុងតែប្រព្រឹត្តទៅ ។ សេចក្តីប្រកាសទាំង ២៩ នោះទាក់ទងទៅនឹងគោលនយោបាយផ្សេងៗ ដែលគ្របដណ្តប់លើវិស័យមួយចំនួនក្រោមកិច្ចព្រមព្រៀងអង្គការ ពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ ក្នុងចំណោមវិស័យទាំង ២៩ មានវិស័យចំនួន ១៧ ដែលច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិ បច្ចុប្បន្នរបស់កម្ពុជាហាក់ដូចជាមានសង្គតភាពរួចហើយទៅតាម

compliance with WTO rules, or could be made compliant by governmental decision before the date of accession. In these areas Cambodia's commitment is simply to apply the rules from the date of accession onwards. The topics in question include:

- pricing policies;
- customs charges other than normal customs duties;
- tariff exemptions;
- fees to cover costs of customs procedures;
- domestic taxes;
- quotas, licensing, and other non-tariff barriers (except for pesticides and fertilizer, see below);
- pre-shipment inspection;
- export restrictions;
- industrial subsidies;
- trade-related investment measures;
- state trading;
- free zones and special economic zones;
- transit trade;
- agricultural export subsidies;
- trade in textiles;
- publication of information on trade;
- free-trade agreements.

វិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោករួចហើយ រឺក៏អាចធ្វើអោយស្របតាមបានដោយសេចក្ដីសំរេចរបស់រដ្ឋាភិបាលនៅមុនថ្ងៃចូលជាសមាជិក ។ នៅក្នុងវិស័យទាំងនេះ ការសន្យារបស់កម្ពុជា គឺអនុវត្តតាមវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកចាប់ពីថ្ងៃបានចូលជាសមាជិក ។ ប្រធានបទទាំងនោះ រួមមានៈ

- គោលនយោបាយកំណត់ថ្លៃ
- ការយកពន្ធគយផ្សេងៗក្រៅពីពន្ធគយធម្មតា
- ការលើកលែងពន្ធ
- ប្រាក់ចំណាយសំរាប់និតិវិធីគយ
- ពន្ធក្នុងស្រុក
- កូតា ការផ្ដល់អាជ្ញាប័ណ្ណ និង របាំងមិនមែនពន្ធគយដទៃទៀត (លើកលែងតែថ្នាំសំលាប់សត្វល្អិត និង ជីជំណាំ សូមមើលនៅខាងក្រោម)
- ការត្រួតពិនិត្យទំនិញមុនពេលផ្ទុក
- ការដាក់កំហិតលើការនាំចេញ
- ការឧបត្ថម្ភធនចំពោះឧស្សាហកម្ម
- វិធានការវិនិយោគដែលពាក់ព័ន្ធនឹងពាណិជ្ជកម្ម
- ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មរបស់រដ្ឋ
- តំបន់សេដ្ឋកិច្ចសេរី និងតំបន់ពាណិជ្ជកម្មពិសេស
- ពាណិជ្ជកម្ម និងការដឹកជញ្ជូនទំនិញឆ្លងកាត់
- ការឧបត្ថម្ភធនលើការនាំចេញផលិតផលកសិកម្ម
- ពាណិជ្ជកម្មលើផលិតផលវាយនភ័ណ្ឌ
- ការបោះពុម្ពផ្សាយពត៌មានពាណិជ្ជកម្ម
- កិច្ចព្រមព្រៀងតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរី

This leaves 12 areas in which Cambodia was not in compliance with WTO rules, or in which we committed to policies or actions that we are not presently pursuing.

In three of the 12 areas, legislation bringing Cambodia into full compliance with WTO rules had been submitted to the National Assembly. When we were concluding our negotiations in July 2003, we believed that the National Assembly would be able to adopt these draft laws soon. We therefore committed to having a WTO compliant Customs Law in place by mid-2004, and to have in place a law on judicial organization and to establish a commercial court system by January 2005. The political difficulties that have so far prevented the National Assembly from being constituted cast doubt on our ability to meet these deadlines.

In four other areas of central importance to the WTO regime, Cambodia has made considerable progress in bringing its laws and regulations into compliance with WTO rules. Because of the complexity of these issues, however, it was obvious that Cambodia could not complete quickly the actions required to achieve full compliance. However, WTO members agreed to Cambodia's request that the special arrangements for Least Developed Countries, referred to earlier, should apply to these areas. This meant that Cambodia's accession could go forward, even though Cambodia would not be in a position to apply the relevant rules as soon as it joined WTO, or soon thereafter.

លក្ខណៈបែបនេះបានធ្វើអោយវិស័យចំនួន ១២ទៀត របស់កម្ពុជានៅមិនទាន់បានធ្វើអោយស្របទៅតាមវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនៅឡើយ ឬដែលកម្ពុជាបានសន្យារួចហើយចំពោះគោលនយោបាយ ឬវិធានការនានា តែបច្ចុប្បន្នមិនបានអនុវត្ត ។

វិស័យ៣ ក្នុងចំណោមវិស័យទាំង១២ កម្ពុជាបានធ្វើអោយស្របតាមវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក តាមរយៈការបញ្ជូនច្បាប់ទាំងនោះទៅជូនសភាជាតិដើម្បីធ្វើការអនុម័ត ។ នៅពេលដែល កម្ពុជាបានបញ្ចប់ការចរចាក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៣ កម្ពុជាជឿជាក់ថា សភាជាតិអាចអនុម័តសេចក្តីព្រាងច្បាប់ទាំងនោះបានក្នុងពេលឆាប់ៗ ។ ហេតុដូច្នេះហើយបានជាយើងសន្យាធ្វើអោយក្រមគយរបស់កម្ពុជា ស្របទៅតាមវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនៅពាក់កណ្តាលឆ្នាំ ២០០៤ ហើយនិងសន្យាបង្កើតអោយមានច្បាប់ស្តីពីតុលាការ ព្រមទាំងបង្កើតប្រព័ន្ធតុលាការពាណិជ្ជកម្ម មួយអោយបានត្រឹមខែមករា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ វិបត្តិនយោបាយកន្លងមក បានធ្វើអោយសភាជាតិ មិនអាចកើតចេញជារូបរាងបានដែលបណ្តាលអោយមានការមន្ទិលសង្ស័យទៅលើសមត្ថភាពរបស់កម្ពុជា ក្នុងការឆ្លើយតបតាមកាលបរិច្ឆេទ នៃការអនុវត្តការសន្យារបស់ខ្លួន ។

វិស័យ៤ ផ្សេងទៀត ដែលចាត់ទុកថា ជាវិស័យសំខាន់ចំពោះកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក កម្ពុជាបានធ្វើអោយមានការរីកចំរើនមួយផ្នែកធំក្នុងការធ្វើអោយច្បាប់ និងបទបញ្ញានានារបស់ខ្លួនស្របទៅតាមវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ ដោយសារភាពស្មុគស្មាញនៃបញ្ហានេះ វាជាការពិតណាស់ថា កម្ពុជាមិនអាចបញ្ចប់អោយបានឆាប់នូវសកម្មភាពទាំងឡាយដែលចាំបាច់ ដើម្បីសំរេចបាននូវភាពស្របគ្នាទាំងស្រុងបានទេ ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏សមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកបានព្រមព្រៀងចំពោះសំណើរបស់កម្ពុជាលើ គំរោងផែនការពិសេសសំរាប់ប្រទេសក្រីក្រ ត្រូវតែអនុវត្តចំពោះវិស័យទាំងនោះ ។ នេះមានន័យថា ការចូលជាសមាជិករបស់កម្ពុជាត្រូវតែប្រព្រឹត្តិទៅទោះបីជា កម្ពុជាមិនអាចអនុវត្តវិធានច្បាប់ទាំងនេះភ្លាមៗបាន នៅពេលដែលកម្ពុជាចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ឬបន្ទាប់ពីការចូលភ្លាមក៏ដោយ ។

As required by the special arrangements for LDCs, Cambodia worked out "Action Plans" in each of the four areas, and has taken on a commitment to execute these plans. The Action Plans spell out the specific steps that Cambodia will take to bring itself into full conformity with the rules, and the time frame for these steps. Concretely, when it joins WTO, Cambodia will not be required to be in compliance with all WTO rules on customs valuation, but to implement a series of steps leading to full compliance no later than 1 January 2009. As regards technical barriers to trade (product standards and technical regulations ensuring the safety of products), full compliance is to be achieved by 1 January 2007. Likewise, the Action Plan for Sanitary and Phyto-Sanitary Measures (measures to protect the health of people, plants and animals) requires full compliance with WTO rules by 1 January 2008. Finally, our commitment on the protection of intellectual property requires us to take a series of steps that will bring us into full compliance with WTO rules by 1 January 2007.

When putting forward the Action Plans, Cambodia included detailed assessments of the technical assistance that it would require in order to adhere to the time frames included in the Plans. These were duly noted by WTO Members, who have stated their willingness to provided such assistance, working through both WTO mechanisms, such as the LDC Trust Fund, and through bilateral assistance programs.

ដូចដែលបានកំណត់ដោយគំរោងផែនការពិសេសសំរាប់ប្រទេសក្រីក្រ កម្ពុជាបានរៀបចំផែនការសកម្មភាព ចំពោះវិស័យនីមួយៗក្នុងចំណោមវិស័យទាំងបួននោះ និងសន្យាអនុវត្តផែនការទាំងនោះ ។ ផែនការសកម្មភាពនោះបញ្ជាក់ពីជំហានជាក់ស្តែងមួយចំនួន ដែលកម្ពុជានឹងត្រូវអនុវត្ត ដើម្បីធ្វើអោយច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិ នានារបស់ខ្លួនស្របទាំងស្រុងទៅនឹងវិធានច្បាប់ទាំងនោះ និងបញ្ជាក់ផងដែរ ពីពេលវេលានៃការអនុវត្តវិធានការទាំងនោះ ។ ជាក់ស្តែងនៅពេលកម្ពុជាក្លាយជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក កម្ពុជាមិនត្រូវបានគេទាមទារអោយរៀបចំច្បាប់បញ្ញត្តិស្របគ្នាទាំងស្រុងទៅតាមវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ស្តីពីការវាយតំលៃពន្ធគយទេ ប៉ុន្តែត្រូវអនុវត្តជាជំហានៗ ដើម្បីធ្វើអោយមានភាពស្របគ្នាទាំងស្រុងនៅត្រឹមថ្ងៃទីថ្ងៃ ០១ ខែមករា ឆ្នាំ ២០០៩ ។ ចំពោះរបាំងបច្ចេកទេសផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម (ស្តង់ដារ ផលិតផល និងវិធានបច្ចេកទេស ដែលធានាសុវត្ថិភាពនៃផលិតផល) ភាពស្របគ្នាទាំងស្រុង នឹងត្រូវធ្វើអោយបាននៅត្រឹមថ្ងៃទី ០១ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ ។ ដូចគ្នានេះដែរ ចំពោះផែនការសកម្មភាពក្នុងការធ្វើអោយមានភាពស្របគ្នាលើវិស័យអនាម័យ និងភូតគាមអនាម័យ (វិធានការការពារសុខភាពមនុស្ស រុក្ខជាតិ និងសត្វ) ត្រូវធ្វើអោយបាននៅត្រឹម ថ្ងៃទី ០១ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ ។ ជាចុងក្រោយការសន្យារបស់កម្ពុជា ចំពោះការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា តំរូវអោយកម្ពុជាចាត់វិធានការមួយចំនួន ដែលអាចធ្វើអោយមានភាពស្របគ្នាតាមវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្ម ពិភពលោក នៅត្រឹមថ្ងៃទី ០១ ខែមករា ឆ្នាំ ២០០៧ ។

នៅពេលដាក់ចេញផែនការសកម្មភាពទាំងនោះ កម្ពុជាបានដាក់បញ្ចូលនូវការវាយតំលៃដ៏ពិស្តារពីជំនួយបច្ចេកទេស ដែលចាំបាច់ដើម្បីអនុវត្តផែនការនេះ ទៅតាមពេលវេលាដែលបានកំណត់ ។ បញ្ហានេះត្រូវបានកត់ត្រាយ៉ាងត្រឹមត្រូវ ដោយសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ដែលបានបង្ហាញនូវបំណងរបស់គេក្នុងការផ្តល់នូវជំនួយបច្ចេកទេសនោះតាមរយៈយន្តការរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ដូចជាមូលនិធិសំរាប់ប្រទេសក្រីក្រ និងតាមរយៈកម្មវិធីជំនួយបច្ចេកទេសទ្វេភាគី ។

These "Action Plans" allowing compliance to be achieved after joining WTO were a key element of flexibility in our accession process. The inclusion of such plans in our accession commitments was made possible because of the diplomatic activity and political pressure applied in Geneva by the Group of Least Developed Countries. This Group has been working for a number of years to reform WTO procedures to take account of the special difficulties faced by all LDCs. Cambodia's accession could not have occurred any time soon without these reforms.

A special comment is required regarding our commitments in the area of protection of intellectual property. Questions have been raised as to whether these commitments would allow Cambodia to benefit fully from the Doha Declaration on the TRIPS Agreement and Public Health. As mentioned earlier, ensuring that we could benefit from the Declaration was one of our major objectives in the negotiation.

We believe that this objective has been fully achieved. Some observers have commented on two sentences in our commitment paragraphs that deal with the use of test data in patent applications. It is true that these two sentences, read in isolation, could suggest some restriction on our ability to benefit from the Doha Declaration. However, it should be noted that Cambodia's own Law on Patents contains provisions allowing us to apply fully the Doha Declaration. This law was available to Members of WTO well before the

ផែនការសកម្មភាពទាំងនោះនឹងអាចធ្វើអោយច្បាប់ និងបទបញ្ញារបស់កម្ពុជាស្របទៅនឹងវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក បន្ទាប់ពីថ្ងៃចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ នោះគឺជាសារៈសំខាន់នៃភាពបត់បែនក្នុងដំណើរការចរចាចូលជា សមាជិករបស់កម្ពុជា។ ការបញ្ចូលផែនការទាំងនេះទៅក្នុងការសន្យាធ្វើរបស់កម្ពុជាអាចធ្វើទៅបានដោយសារតែសកម្មភាពការទូត និងសម្ពាធនយោបាយ ដែលកើតមានឡើងនៅទីក្រុងហ្សឺណែវ ដោយក្រុមប្រទេសក្រីក្រដែលបានធ្វើការងារនេះអស់រយៈពេលច្រើនឆ្នាំ ដើម្បីកែទំរង់នីតិវិធីរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ដោយធ្វើការពិចារណាទៅលើការលំបាកជាពិសេស ដែលប្រទេសក្រីក្រទាំងអស់កំពុងជួបប្រទះ ។ ការចូលជាសមាជិករបស់កម្ពុជាទៅក្នុងអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក នឹងមិនអាចប្រព្រឹត្តទៅបានទេ បើគ្មានការកែទំរង់ទាំងនោះ ។

គេត្រូវការជាចាំបាច់នូវអនុសាសន៍ពិសេសមួយចំពោះការសន្យារបស់កម្ពុជាលើការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ។ សំណួរជាច្រើនត្រូវបានចោទឡើងថា តើការសន្យាទាំងនេះអាចធ្វើអោយកម្ពុជាទទួលបានផលប្រយោជន៍ពេញលេញពីសេចក្តីប្រកាសទីក្រុង ដូហា លើកិច្ចព្រមព្រៀង ស្តីពីពាណិជ្ជកម្មទាក់ទងនឹងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និង សុខភាពសាធារណៈទេ ។ ដូចដែលបានលើកឡើងខាងលើគោលបំណងសំខាន់របស់កម្ពុជាក្នុងការចរចា គឺការធ្វើអោយប្រាកដថាកម្ពុជា អាចទាញយកផលប្រយោជន៍ពីសេចក្តីប្រកាសនេះ ។

យើងជឿជាក់ថា កម្ពុជាអាចឈានដល់គោលដៅនេះ ។ អ្នកសង្កេតការណ៍ខ្លះបានផ្តល់យោបល់ទៅលើប្រយោគពីរ ដែលមានចែងនៅក្នុងការសន្យាធ្វើរបស់កម្ពុជា ដែលទាក់ទងនិងការប្រើប្រាស់ទិន្នន័យសាកល្បង នៅក្នុងការអនុវត្តន៍ការការពារប្រកាសនីយបត្រ័តក្កកម្ម ។ វាជាការពិតណាស់ថា ប្រយោគទាំងពីរនោះត្រូវបានអានដាច់ដោយឡែកពីប្រយោគដទៃទៀត ហើយបណ្តាលអោយខូចដល់សមត្ថភាពខ្លះរបស់កម្ពុជាក្នុងការទាញយកប្រយោជន៍ពីសេចក្តីប្រកាសទីក្រុង ដូហា នេះ ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ គួរកត់សំគាល់ផងដែរថា ច្បាប់ស្តីពីប្រកាសនីយបត្រ័កម្មរបស់កម្ពុជាមានបទប្បញ្ញត្តិនានា ដែលអាចអោយកម្ពុជាយើងអាច

conclusion of the negotiations, and there was no comment by Members on the provisions dealing with the Doha Declaration. Further, in inviting Cambodia to join WTO at the Cancun Ministerial Meeting, the Members of the Working Party declared that "the terms of this accession did not preclude access of Cambodia and LDCs to the benefits under the Doha Declaration on the TRIPS Agreement and Public Health." Members have thus made their intent very clear, and we understand the two sentences in question in this context and will apply them accordingly.

The remaining five areas in which we took commitments cover a variety of topics. The most important of these is the commitment allowing us to continue to waive customs duties on imported inputs used by our export industries. This is extremely important for our garment industry, which needs to be able to secure imported inputs at the most favorable international prices if they, themselves, are to be competitive in world markets.

Being able to waive import duties on imports used by exporting industries is also critical if Cambodia is to be able to attract other export-oriented industries to Cambodia. Although waiving duties on inputs of export industries is not allowed by WTO rules, our commitment allows us to continue this practice until 2013. This

អនុវត្តសេចក្តីប្រកាសទីក្រុង ដូហា បានទាំងស្រុង ។ ច្បាប់នេះត្រូវបានផ្តល់ជូន សមាជិកនានារបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនៅមុនពេលការបញ្ចប់ការចចារ ហើយគ្មានការអធិប្បាយដោយសមាជិកណាមួយទៅលើបញ្ញត្តិ ដែលទាក់ទងទៅនឹងសេចក្តីប្រកាស ទីក្រុង ដូហា ទេ ។ ជាងនេះទៅទៀត ក្នុងការអញ្ជើញកម្ពុជាអោយចូលជាសមាជិកអង្គការ ពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនៅឯកិច្ចប្រជុំថ្នាក់រដ្ឋមន្ត្រី ដែលបានប្រព្រឹត្តទៅនៅទីក្រុង កាន់គូន សមាជិកក្រុមការងារបានប្រកាសថា លក្ខខ័ណ្ឌនៃការចូលជាសមាជិករបស់កម្ពុជានៅពេលនេះមិនបានរារាំងការទទួលប្រយោជន៏របស់កម្ពុជា និង ប្រទេសក្រីក្រនានា ក្រោមសេចក្តីប្រកាសទីក្រុង ដូហាលើកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីពាណិជ្ជកម្មទាក់ទងនឹងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និង សុខភាពសាធារណៈទេ ។ ហេតុនេះហើយ សមាជិកទាំងអស់បានបញ្ជាក់ពីគោលបំណងយ៉ាងច្បាស់របស់ខ្លួន ហើយកម្ពុជាយល់អំពីប្រយោគទាំងពីរនោះ ព្រមទាំងអនុវត្តវាទៅតាមលក្ខណៈជាក់ស្តែង ។

វិស័យទាំងប្រាំទៀតដែលនៅសល់ ដែលកម្ពុជាបានសន្យាទទួលយក គ្របដណ្តប់លើប្រធានបទជាច្រើន ។ ផ្នែកដែលសំខាន់បំផុត គឺការសន្យាដែលអនុញ្ញាតអោយកម្ពុជាបន្តអនុញ្ញាតអោយការនាំចូលវត្ថុធាតុដើមសំរាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងឧស្សាហកម្មនាំចេញរួចផុតពីការបង់ពន្ធនាំចូល ។ ជាការពិតបញ្ហានេះជាបញ្ហាសំខាន់ ចំពោះឧស្សាហកម្មកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់នៅកម្ពុជា ដើម្បីធានាថា វត្ថុធាតុដើមនាំចូលត្រូវបង់ថ្លៃទៅតាមតំលៃទីផ្សារអន្តរជាតិដែលធ្វើអោយក្រុមហ៊ុនកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់អាចប្រកួតប្រជែងបាននៅលើទីផ្សារពិភពលោក ។

ការទទួលបាននូវសិទ្ធក្នុងការលើកលែងពន្ធនាំចូលវត្ថុធាតុដើមសំរាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងឧស្សាហកម្មនាំចេញ ក៏ជាកត្តាសំខាន់មួយដែរ ប្រសិនបើកម្ពុជាអាចទាក់ទាញនូវឧស្សាហកម្មនាំចេញដ៏ទៃទៀតបាន ។ ទោះបីជាការលើកលែងពន្ធលើវត្ថុធាតុដើមសំរាប់ឧស្សាកម្មនាំចេញមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកក៏ដោយ ប៉ុន្តែការសន្យារបស់យើងបានអនុញ្ញាតឱ្យកម្ពុជា បន្តអនុវត្តការមិនយកពន្ធលើការនាំចូលលើវត្ថុធាតុដើមសំរាប់ឧស្សាហកម្មនាំចេញរហូតដល់ឆ្នាំ ២០១៣ ។ ការលើកលែងពន្ធនេះបានផ្តល់អោយម្ពុជានូវ

introduces for us an important element of flexibility in the usual WTO rules. After 2013 Cambodia will need to choose among other, WTO consistent, means for ensuring that its export industries can secure inputs at competitive prices.

In addition, Cambodia undertook commitments to provide information to WTO members on its privatization program, to set up a mechanism to accept and act on complaints from traders and governments about customs practices, and to allow any registered business to be the importer of record of pharmaceuticals and veterinary medicines. These latter two commitments come into force in 2005. Cambodia also took on a commitment not to use anti-dumping, countervailing or safeguard measures until we had passed WTO-compliant laws governing our actions in these areas.

All in all, the outcome as regards Cambodia's conformity with WTO rules was positive. First, because of our work before and during the accession process, a large part of our trade regime was judged by Members to be in conformity with WTO rules. In the areas in which conformity has not yet been achieved, we secured the flexibility necessary to complete the job. Of course, this leaves us with important tasks for the future, a topic that will be discussed below.

កត្តាសំខាន់ នៃភាពបន់បែនបាននៅក្រោមវិធានធម្មតារបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ ក្រោយពីឆ្នាំ ២០១៣ កម្ពុជាចាំបាច់ត្រូវជ្រើសយកមធ្យោបាយមួយក្នុងចំណោមមធ្យោបាយផ្សេងៗ ដែលធានាដល់សង្គតភាព ជាមួយនឹងវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក មានន័យថាធានាធ្វើយ៉ាងណាឱ្យ ថាឧស្សាហកម្មនាំចេញរបស់ខ្លួនទទួលបាននូវវត្ថុធាតុដើមដែលមានតំលៃប្រកួតប្រជែង ។

ជាងនេះទៅទៀត កម្ពុជាបានធ្វើការសន្យាក្នុងការផ្តល់នូវពត៌មានដល់សមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក អំពីកម្មវិធីសេរីភាវូបនីយកម្មរបស់ខ្លួន និង បង្កើតយន្តការមួយដែលទទួលភារៈកិច្ចដោះស្រាយបណ្តឹងរវាង ពាណិជ្ជករជាមួយនឹងរដ្ឋាភិបាលអំពីការអនុវត្តរបស់គេយ និងអនុញ្ញាតឱ្យក្រុមហ៊ុនដែលបានចុះបញ្ជីទាំងអស់ មានសិទ្ធិនាំចូលនូវផលិតផលឱសថសំរាប់មនុស្ស និង សត្វ ។ ការសន្យាចុងក្រោយទាំងពីរនេះ នឹងចូលជាធរមានក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ ។ កម្ពុជាក៏បានសន្យាផងដែរថា នឹងមិនអនុវត្តនូវវិធានការលក់បង្ខូចថ្លៃ វិធានការសុវត្ថិភាព និងវិធានការប្រឆាំងតបត រហូតដល់កម្ពុជាបានអនុម័តច្បាប់ ដែលស្របជាមួយវិធានអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក សំរាប់ អនុវត្តលើវិធានការទាំងនេះ ។

សរុបមក ការធ្វើច្បាប់កម្ពុជាឱ្យមានសង្គតភាពជាមួយវិធានអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកបានផ្តល់លទ្ធផលជាវិជ្ជមាន។ ទីមួយ ពីព្រោះការងាររបស់យើងនៅមុន និងក្នុងពេលដំណើរការចរចាចូលជាសមាជិកមួយផ្នែកធំនៃរបបពាណិជ្ជកម្មរបស់កម្ពុជា ត្រូវបានសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកជាច្រើនវាយតំលៃថា មានភាពស្របគ្នាជាមួយនឹងវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោករួចទៅហើយ ។ ចំពោះវិស័យទាំងឡាយណា ដែលច្បាប់កម្ពុជានៅពុំទាន់ស្របជាមួយនឹងវិធានអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនោះ កម្ពុជាត្រូវការពេលវេលាសមស្រប ដើម្បីបំពេញការងារទាំងនោះ ។ជាការពិតហើយការងារទាំងនេះបានបន្សល់ទុកឱ្យយើងនូវភារៈកិច្ចសំខាន់ៗនាពេលអនាគត និងជាប្រធានបទមួយដែលត្រូវពិភាក្សាដូចខាងក្រោម ។

WTO Accession: Accomplishments and Challenges

Cambodia is about to join the worldwide family of trading nations, and to take its rightful place as a member of WTO. Cambodia restored relations with the IMF and World Bank more than a decade ago, and joined ASEAN in 1999. Joining WTO will mark the final step in bringing Cambodia into the major regional and international organizations that govern international economic relations.

But joining WTO also has concrete significance. It will shape in very practical terms the way in which business is done in Cambodia. First and foremost, it will protect our garment industry from having quotas imposed on their exports in 2005 and beyond. In the process, of course, Cambodian employment has also been protected. More generally, each of the six main negotiating objectives mentioned earlier was fully achieved: we have avoided any obligation to lower tariffs; we have retained the ability to offer exporters duty-free access to imported inputs; we will be able to improve the investment climate by ensuring unimpeded access to foreign markets, improving the legal framework for businesses and enhancing the business services infrastructure; we will retain ample flexibility to develop appropriate

ការចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកៈ សមិទ្ធិផល និងការប្រឈម

កម្ពុជា នឹងចូលរួមក្នុងគ្រួសារនៃប្រជាជាតិដែលធ្វើពាណិជ្ជកម្ម នៅក្នុងពិភពលោក ហើយនឹងក្លាយជាសមាជិក ពេញសិទ្ធិរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនាពេលដ៏ខ្លីខាងមុខនេះ។ ជាងមួយទសវត្សកន្លងមកហើយ ដែលកម្ពុជាបានពង្រឹងទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និតជាមួយមូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ (IMF) និងធនាគារពិភពលោក (WB) ហើយបានចូលជាសមាជិកពេញសិទ្ធិរបស់អាស៊ាន ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ ។ ការចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក នឹងកត់សំគាល់នូវជំហានចុងក្រោយនៃការបើកផ្លូវឱ្យកម្ពុជា ចូលរួមក្នុងអង្គការអន្តរជាតិ និងតំបន់សំខាន់ៗ ដែលមានតួនាទីគ្រប់គ្រងទំនាក់ទំនងសេដ្ឋកិច្ចអន្តរជាតិ ។

ប៉ុន្តែការចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ក៏មានសារៈសំខាន់យ៉ាងច្បាស់លាស់ដែរ ។ សមាជិកភាពរបស់កម្ពុជា នឹងបង្កើតនូវលក្ខខ័ណ្ឌជាក់ស្តែងមួយចំនួនដល់ការធ្វើជំនួញ ដែលកំពុងតែអនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាសព្វថ្ងៃនេះ ។ ទី១ និង ចំនុចសំខាន់បំផុតសមាជិកភាពអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក នឹងជួយការពារឧស្សាហកម្មកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់របស់កម្ពុជា ពីការជាប់កូតា ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ និង ឆ្នាំបន្តបន្ទាប់ ។ ជាការពិតក្នុងពេលជាមួយគ្នានេះកម្ពុជាក៏អាចរក្សាបាននូវភាពមានការងារធ្វើបានដែរ ។ ជាទូទៅរាល់គោលដៅចរចាសំខាន់ទាំង៦ ដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ ត្រូវបានទទួលជោគជ័យទាំងស្រុង : កម្ពុជាបានចៀសផុតពីកាតព្វកិច្ចបញ្ចុះពន្ធគយ និងរក្សាបាននូវលទ្ធភាពដែលអាចឱ្យអ្នកនាំចេញធ្វើការនាំវត្ថុធាតុដើមចូល ដើម្បីផលិតដោយមិនបាច់បង់ពន្ធ។ កម្ពុជា នឹងអាចធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវបរិយាកាសវិនិយោគទុនដោយធានា អោយបាននូវភាពបើកចំហទៅកាន់ទីផ្សារអន្តរជាតិ ដោយពុំមានឧបសគ្គ ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវប្រព័ន្ធច្បាប់សំរាប់ធ្វើអាជីវកម្ម និងពង្រីកហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសេវាកម្មសំរាប់ការធ្វើអាជីកម្ម ។ កម្ពុជានឹងរក្សានូវសិទ្ធិសំរាប់ធ្វើការកែតំរូវសមល្មមដើម្បីរៀបចំនូវគោលនយោបាយសមស្របសំរាប់គាំទ្រដល់វិស័យកសិកម្ម ហើយកម្ពុជានឹងទាញយកប្រយោជន៏យ៉ាងពេញលេញ ពីសេចក្តីប្រកាសក្រុងដូហា

policies to support the agricultural sector; and we will benefit fully from the Doha Declaration on TRIPS and public health. We have thus succeeded in harnessing WTO accession in a way that advances and reinforces Cambodia's outward looking and trade-centered development strategy. This is a very important accomplishment.

The full significance of this accomplishment will depend, however, on what happens next. Joining WTO opens up a new range of possibilities for Cambodia. But it does not guarantee that these possibilities will be translated into advantages. In order to transform potential into reality much hard work will need to be done in the months and years ahead.

The first, and most obvious, challenge is to fulfill the obligations for legislative and administrative change that we have agreed to in the protocol of accession. In a decision taken in February 2004, the Council of Ministers identified 98 separate tasks that flow from the protocol and that need to be accomplished before the end of 2005, and distributed responsibility for executing these tasks among 20 different ministries and agencies. The Council of Ministers will monitor periodically progress and will progressively add to the work agenda tasks that need to be completed in 2006 and beyond. As these tasks are completed, our trade regime will come progressively into full compliance with WTO rules, and the legal environment for businesses will approach international norms. This will be a significant benefit from joining WTO.

ស្តីអំពី ទិដ្ឋភាពនៃកម្មសិទ្ធិបញ្ញាទាក់ទងនឹងពាណិជ្ជកម្ម (TRIPS) និងសុខភាពសាធារណៈ ។ ដូច្នេះ កម្ពុជាបានទទួលជោគជ័យក្នុងការចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកដ៏មានអត្ថប្រយោជន៍នេះដែលជំរុញ និង ពង្រឹងថែមទៀត នូវយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចបើកចំហទីផ្សារទៅកាន់ពិភពលោកខាងក្រៅរបស់កម្ពុជា ។ នេះគឺជា សមិទ្ធិផលដ៏សំខាន់របស់កម្ពុជា ។

ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយការទទួលជោគជ័យយ៉ាងពេញលេញនោះ គឺអាស្រ័យលើអ្វីដែលនឹងកើតឡើងនៅពេលក្រោយ ។ ការចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនឹងបង្កើតនូវលទ្ធភាពថ្មីៗជាច្រើនសំរាប់កម្ពុជា ប៉ុន្តែមិនធានាថា លទ្ធភាពទាំងនេះនឹងត្រូវប្រែក្លាយជាឧត្តមភាពបានទាំងស្រុងបានទេ ។ ដើម្បី ប្រែក្លាយសក្តានុពលនេះឱ្យក្លាយជាការពិតនោះកម្ពុជា នឹងចាំបាច់ត្រូវតែបំពេញការងារឱ្យបានសកម្មជាងនេះ នៅក្នុងបណ្តាខែនិងឆ្នាំខាងមុខ ។

ជាក់ស្តែង ការប្រឈមដំបូងបង្អស់ គឺការបំពេញកាតព្វកិច្ចកែទំរង់រដ្ឋបាល និងច្បាប់ដែលកម្ពុជាបានសន្យា ដែលមានចែងនៅក្នុងពិធីសារនៃការចូលជាសមាជិកភាពអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។ នៅក្នុងសេចក្តីសំរេច ដែលបានអនុម័តកាល ពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៤ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី បានកំណត់នូវកិច្ចការ ៩៨ ដោយឡែកពីគ្នា ដែលមានចែងក្នុងពិធីសារ និងចាំបាច់ត្រូវតែសំរេចឱ្យបានមុនចុងឆ្នាំ ២០០៥ ហើយបានប្រគល់កិច្ចការទាំងនោះ ទៅឱ្យក្រសួង និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធចំនួន ២០ ដើម្បីទទួលខុសត្រូវក្នុងការបំពេញកិច្ចការទាំងនោះ ។ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី នឹងធ្វើការតាមដានជាទៀងទាត់នូវភាពជឿនលឿននៃការអនុវត្តន៍កិច្ចការទាំងនោះ ហើយនឹងបន្ថែមកិច្ចការថ្មីទៅក្នុងរបៀបវារៈ ដែលចាំបាច់ត្រូវបំពេញអោយបានចប់សព្វគ្រប់ក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ និងឆ្នាំខាងមុខ ។ នៅពេលដែលកិច្ចការទាំងនោះត្រូវបានបញ្ចប់រួចរាល់ហើយ របបពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា នឹងមានសង្គតភាពទាំងស្រុងជាមួយវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ហើយនៅពេលនោះបរិយាកាស វិប្រព័ន្ធច្បាប់សំរាប់ធ្វើជំនួញរបស់នឹងឈានទៅដល់កំរិតនៃស្តង់ដារអន្តរជាតិ ។ នេះជាផលប្រយោជន៍យ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងការចូលជាសមាជិក អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។

The responsibility for meeting the deadlines incorporated in our protocol of accession, and in particular in the individual "action plans" is ours. The unanticipated delays in ratifying the protocol of accession mean that some of the deadlines as regards the passage of legislation are now very tight. Moreover, we have always been clear that some of the tasks can be accomplished in accordance with the agreed timetable only if appropriate technical assistance is forthcoming in a timely manner. If, for any of these reasons, it turns out to be impossible to meet a few of our deadlines, we will so inform WTO and seek a re-scheduling of the commitment in question.

A modern, liberal, business-friendly and WTO compliant legal regime will only be as good as its implementation and enforcement. Everyone recognizes the magnitude of the multiple challenges that Cambodia faces in this respect. We are at the very earliest stages in developing a properly functioning judicial system. We must push ahead with this as a matter of urgency, and, in the meantime, ensure that measures such as arbitration and administrative enforcement are used to the fullest to ensure that laws are implemented and obeyed.

Finally, we must address aggressively certain shortcomings in the way our governmental institutions are functioning on a daily basis. The complaints of businesses regarding over-lapping and time-consuming governmental procedures need to be thoroughly examined, and, when these complaints are justified, corrected. Corruption needs

ការទទួលខុសត្រូវ ចំពោះការអនុវត្តន៍កិច្ចការមានចែងក្នុងពិធីសារ នៃការចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក និងជាពិសេសចែងក្នុងផែនការសកម្មភាព ដែលត្រូវបំពេញឱ្យបានទាន់ពេលវេលាកំណត់នោះ គឺជាភារៈកិច្ចទាំងស្រុងរបស់កម្ពុជា ។ ក្នុងករណីមានភាពយឺតយ៉ាវចំពោះការផ្តល់សច្ចាប័នលើពិធីសារ នៃការចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកនោះ មានន័យថា កាលវិភាគនៃការអនុម័តច្បាប់មានលក្ខណៈតឹងតែង ។ ជាងនេះទៅទៀត ជាការពិតកិច្ចការមួយចំនួនអាចត្រូវសំរេចបានតាមកាលកំណត់ លុះត្រាតែជំនួយបច្ចេកទេសសមស្របត្រូវបានផ្តល់ទាន់ពេលពេលវេលា ។ ប្រសិនបើ ដោយសារតែមូលហេតុទាំងនេះបណ្តាលឱ្យមានការខកខានចំពោះការបំពេញកិច្ចការមួយចំនួន មិនបានសំរេចតាមកាលកំណត់នោះ កម្ពុជានឹងជូនពត៌មាន ទៅអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក និង សុំការធ្វើការកែប្រែឡើងវិញនូវកាលវិភាគដែលកម្ពុជាបានសន្យាកន្លងមក ។

ប្រព័ន្ធច្បាប់មួយ ដែលស្របនឹងវិធានរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ដែលមានលក្ខណៈទំនើបសេរី និងប្រសើរសំរាប់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម នឹងមានប្រសិទ្ធិភាព លុះត្រាតែ គេយកច្បាប់នោះមកប្រតិបត្តិ និង អនុវត្តន៍ ។ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហានេះ យើងទាំងអស់គ្នាទទួលស្គាល់នូវទំហំនៃការប្រឈមជាច្រើនមុខ ដែលកម្ពុជានឹងជួបប្រទះ។ កម្ពុជាកំពុងស្ថិតនៅក្នុងតំណាក់កាលដំបូងបំផុតនៃការអភិវឌ្ឍន៍ប្រព័ន្ធតុលាការមួយ ដែលមានតួនាទីត្រឹមត្រូវតាមក្រិតក្រម ។ កម្ពុជាត្រូវតែជំរុញការងារនេះជាបន្ទាន់ ហើយទន្ទឹមនេះដែរត្រូវធានាថា វិធានការក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការផ្សេងៗទៀត ដូចជា ការកាត់ក្តីដោយអាជ្ញាកណ្តាល (មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ) ការអនុវត្តន៍វិធានរដ្ឋបាលត្រូវបានអនុវត្ត យ៉ាងពេញទំហឹង ដើម្បីធានាថា ច្បាប់ត្រូវបានគោរព និងអនុវត្ត ។

ចំណុចចុងក្រោយ កម្ពុជាត្រូវតែដោះស្រាយឱ្យបានឆាប់រហ័សនូវកង្វះខាតមួយចំនួននៃតំណើរប្រព្រឹត្តិទៅប្រចាំថ្ងៃរបស់ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល ។ បណ្តឹងពីសហគមន៍អ្នកជំនួញអំពីនិតិវិធីរដ្ឋាភិបាលដែលអូសបន្លាយពេលវេលា និងការងារជាន់គ្នារវាងស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលចាំបាច់ត្រូវតែធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញអោយបានហ្មត់ចត់ និងធ្វើការដោះស្រាយ និង កែតំរូវដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងបណ្តឹងទាំងនោះ ។ អំពើពុករលួយ ចាំបាច់ត្រូវតែបំបាត់ចោល មិនមែនគ្រាន់តែ

to be attacked, and not just verbally. These, of course, are but specific instances of the broader need to ensure good governance through transparency, predictability, accountability and the rule of law in all aspects of governmental activity. Our membership in WTO provides us with another good reason for moving forward quickly in this area and to reinforce the activities that we are undertaking in the context of the ongoing project on governance that is supported by the World Bank and other donors.

In addition to these steps of a general character affecting the overall business climate, we need to develop trade policy further in a number of areas.

Cambodia clearly needs to diversify its export base. We believe that establishing special economic zones along our borders is one way to do this. Such zones will help us to be more attractive to some foreign direct investors, in particular those interested in taking advantage of our GSP status, in securing privileged access to ASEAN markets, and, eventually, privileged access to the markets with which Cambodia has or will have free-trade arrangements, such as Australia, China, India and New Zealand. We also need to pursue opportunities to expand South-South trade outside of our ASEAN neighborhood, and are exploring the possibility of joining the Global System of Tariff Preferences among developing countries, which fosters such trade.

និយាយចោលទេ ។ ជាការពិតណាស់កម្ពុជាត្រូវបំពេញការងារជាក់លាក់ដើម្បីធានាឱ្យមាននូវអភិបាលកិច្ចល្អតាមរយៈពេលការណ៍តម្លាភាព ភាពអាចទស្សន៍ទាយបានគណនេយ្យភាពនិងគោលការណ៍នីតិរដ្ឋនៅក្នុងសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាលគ្រប់បែបយ៉ាង ។ សមាជិកភាពក្នុងអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកផ្តល់ឱ្យកម្ពុជានូវមូលហេតុដ៏ល្អ មួយទៀតសំរាប់ការធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅមុខឱ្យបានឆាប់រហ័សក្នុងវិស័យនេះដើម្បីជំរុញសកម្មភាពដែលកម្ពុជាកំពុងទទួលខុសត្រូវក្នុងមូលបទមួយនៃគំរោងស្តីពីអភិបាលកិច្ចដែលទទួលការគាំទ្រពីធនាគារពិភពលោក និងក្រុមប្រទេសផ្តល់ជំនួយផ្សេងទៀត ។

សរុបសេចក្តីមកវិធានការជាលក្ខណៈទូទៅទាំងនេះជះឥទ្ធិពលដល់បរិយាកាសពាណិជ្ជកម្មទាំងមូល ដែលធ្វើឱ្យយើងចាំបាច់បង្កើតនូវគោលនយោបាយពាណិជ្ជកម្មមួយចំនួនថែមទៀតនៃវិស័យមួយចំនួន

កម្ពុជាចាំបាច់ត្រូវពង្រីកមូលដ្ឋាននាំចេញរបស់ខ្លួន ។ កម្ពុជាជឿជាក់ថា ការបង្កើតតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេសព្រំដែន គឺជាវិធីមួយសំរាប់សំរេចបាននូវគោលបំណងនេះ ។ តំបន់សេដ្ឋកិច្ចទាំងនេះនឹងធ្វើឱ្យកម្ពុជាមានលទ្ធភាពច្រើនក្នុងការទាក់ទាញវិនិយោគិនបរទេស ជាពិសេសវិនិយោគិនណាដែលចាប់អារម្មណ៍នៅក្នុងការទាញយកអត្ថប្រយោជន៍ពីលក្ខខ័ណ្ឌ GSP របស់កម្ពុជា ដោយធានាឱ្យវិនិយោគិនទាំងនោះទទួលបាននូវច្រកចូលទៅកាន់ទីផ្សារអាស៊ានទទួលបាននូវទីផ្សារអាទិភាពដែលកម្ពុជាមាន ឬនឹងមានដូចជាទីផ្សាររបស់ប្រទេស អូស្រ្តាលី ចិន ឥណ្ឌា និង ញ៉ូហ្សេលេន ។ កម្ពុជាត្រូវប្រឹងប្រែងផងដែរ ស្វែងរកនូវកាលានុវត្តន៍ភាព ដើម្បីពង្រីកពាណិជ្ជកម្មខាងត្បូង - ខាងត្បូងក្រៅពីពាណិជ្ជកម្មជាមួយបណ្តាប្រទេសជិតខាងអាស៊ានរបស់យើងទៀត ហើយត្រូវប្រឹងស្វែងរកលទ្ធភាពក្នុងការចូលរួមនៅក្នុងប្រព័ន្ធអនុគ្រោះពន្ធគយពិភពលោក ដែលជំរុញដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងចំណោមបណ្តាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ជាច្រើន ។

We also believe that Cambodia can secure a competitive advantage in world markets by developing further its image as a country that is free from sweatshops and practices such as forced overtime and child labor. We are therefore seeking to establish a mechanism for putting an internationally agreed "good labor practices" label on Cambodian export goods, including those that will be produced in our special economic zones. We believe that this will make them more attractive to consumers who are concerned to buy products that are made in countries where international labor norms are observed. We need to move quickly on this front, so as to provide such an advantage to our garment industry in 2005 and beyond. International trade in garments will be much more competitive after 2005, and it is our duty to provide our industry with all legitimate means for coping successfully with the changes that lie ahead.

The vigorous pursuit of the multiple tasks referred to above will improve the competitiveness of our firms and create an environment that will be more attractive to new investors. WTO provides an internationally recognized framework in which we can organize and carry out the necessary development of our legal and institutional structures and pursue a trade-centered development strategy. If we rise to this challenge-and we will-WTO accession will be seen by future historians as a major turning point leading to the acceleration of Cambodia's development.

យើងជឿជាក់ដែរថា កម្ពុជាអាចធានានូវឧត្តមភាពប្រកួតប្រជែងនៅក្នុងទីផ្សារពិភពលោក ដោយធ្វើឱ្យកម្ពុជាក្លាយជាប្រទេសមួយដែលគ្មានការប្រើប្រាស់កំលាំងពលកម្មលើសម៉ោងដោយបង្ខំ និងគ្មានការប្រើប្រាស់កំលាំងពលកម្មកុមារ ។ ដូច្នេះ កម្ពុជាប្រឹងប្រែងបង្កើននូវយន្តការមួយដើម្បីឱ្យមានការមិនទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិថា កម្ពុជាគោរពលក្ខខ័ណ្ឌការងារល្អនៅលើទំនិញនាំចេញរួមទាំងទំនិញដែលផលិតនៅក្នុងតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេសរបស់កម្ពុជាផង។ ធ្វើបែបនេះ បានធ្វើឱ្យឧស្សាហកម្មកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់របស់កម្ពុជាមានការទាក់ទាញយ៉ាងខ្លាំងអំពីសំណាក់អតិថិជនដែលចូលចិត្តទិញផលិតផលដែលមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវ និងគោរពតាមស្តង់ដាពលកម្ម អន្តរជាតិ ។ កម្ពុជាចាំបាច់ត្រូវធ្វើដំណើរឱ្យបានឆាប់ដើម្បីផ្តល់នូវអត្ថប្រយោជន៍បែបនេះដល់វិស័យឧស្សាហកម្មកាត់ដេររបស់ខ្លួននៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ និងឆ្នាំជាបន្តបន្ទាប់ ។ ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាលក្ខណៈអន្តរជាតិលើវិស័យកាត់ដេរ នឹងមានលក្ខណៈកាន់តែប្រកួតប្រជែងថែមទៀតនៅបន្ទាប់ពីឆ្នាំ ២០០៥ ហើយវាជាតួនាទីរបស់កម្ពុជាក្នុងការផ្តល់អោយឧស្សាហកម្មរបស់ខ្លួននូវមធ្យោបាយស្របច្បាប់គ្រប់បែបយ៉ាងក្នុងការសំរបខ្លួនឱ្យបានជោគជ័យលើការប្រែប្រួលនៃការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិនាពេលខាងមុខ ។

ការបន្តអនុវត្តយ៉ាងសកម្មនូវភារៈកិច្ចជាច្រើន ដូចបានលើកឡើងខាងលើនឹងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវភាពប្រកួតប្រជែងនៃសគ្រាសរបស់កម្ពុជា និង បង្កើតនូវបរិយាកាសមួយ ដែលមានការទាក់ទាញជាងមុនដល់វិនិយោគិនថ្មីនៅកម្ពុជា ។ អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកផ្តល់នូវក្របខ័ណ្ឌមួយដែលទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិ ដែលកម្ពុជាអាចរៀបចំ និងធ្វើការអភិវឌ្ឍន៍រចនាសម្ព័ន្ធស្ថាប័ន និងច្បាប់ និងបន្តអនុវត្តនូវយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចបើកចំហរបស់ខ្លួន ។ ប្រសិនបើកម្ពុជា យកឈ្នះបានការប្រឈមនេះ ហើយយើងពិតជាឈ្នះ នោះការចូលជាសមាជិកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោករបស់កម្ពុជា នឹងត្រូវបានអ្នកប្រវត្តិសាស្ត្រជំនាន់ក្រោយចាត់ទុកថាជា ចំណុចរបត់មួយដ៏សំខាន់ ដែលជំរុញការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចនៅកម្ពុជា ។

SPECIAL ACKNOWLEDGEMENT

I would like to express my deepest thanks to Samdech Hun Sen, the Prime Minister of the Royal Government of Cambodia, for his strong leadership in bringing Cambodia to accede to the WTO and his confidence in entrusting me with the most difficult tasks of leading the negotiations.

A special note of thanks to my able deputy, Commerce Secretary of State Sok Siphana, to CDC Secretary General Sok Chenda Sophea, and to Ambassador Suos Someth for their years of perseverance in the accession preparation and negotiations.

On the international side my thanks go to several international agencies and their leadership without whose help we would not have made it in such a records time, namely: Dr. Supachai Panitchpakdi, WTO Director General; Mr. Mike Moore, former WTO Director General; H.E. Ambassador Andrea Meloni, Chairman of Cambodia Working Party; the WTO Secretariat, in particular Messrs. Arif Hussain, Renzo Franco and Mr. Cato Adrian; Dr. Rubens Ricupero, UNCTAD Secretary General; Mr. Denis Beslile, ITC Executive Director; and Dr. Esperanza Duran, AITIC Executive Director. My thanks also go to Mr. Mark Malloch

សេចក្ដីថ្លែងអំណរគុណ

ខ្ញុំសូមសំដែងនូវអំណរអរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅជូនចំពោះ សម្ដេច **ហ៊ុន សែន** នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ចំពោះភាពដឹកនាំដ៏ឈ្លាសវៃរបស់សម្ដេច ក្នុងការនាំយកព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចូលទៅក្នុងអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក និងការទុកចិត្តរបស់សម្ដេចប្រគល់ភារកិច្ចដឹកនាំការចរចាដល់រូបខ្ញុំ ។

ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណដល់អនុប្រធានដ៏មានសមត្ថភាពរបស់ខ្ញុំគឺ ឯកឧត្ដម **សុក ស៊ីផាន់ណា** រដ្ឋលេខាធិការក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ឯកឧត្ដម **សុខ ចិន្ដា សុភា** អគ្គលេខាធិការនៃក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា និង ឯកឧត្ដម ឯកអគ្គរដ្ឋទូត **ឈួស សុមេធ** ចំពោះស្មារតីលះបង់របស់ខ្លួនក្នុងការរៀបចំ និងការចរចាចូលក្នុងអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ។

ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណដល់ទីភ្នាក់ងារអន្ដរជាតិជាច្រើនចំពោះការដឹកនាំរបស់ពួកគេ ។ ប្រសិនបើគ្មានការជួយគាំទ្រពីទីភ្នាក់ងារទាំងនោះទេ យើងមិនអាចកត់ត្រានូវពេលវេលាជាប្រវត្តិសាស្ត្រនេះបានទេ ។ ភាគី បរទេសទាំងនោះរួមមាន បណ្ឌិត **Supachai Panitchpakdi** អគ្គនាយកនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក លោក **Mike Moore** អតីតអគ្គនាយកអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ឯកឧត្ដម ឯកអគ្គរដ្ឋទូត **Andrea Meloni** ប្រធានក្រុមអ្នកចរចាកម្ពុជា អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ជាពិសេសលោក **Ariff Hussein** លោក **Renzo Franco** និងលោក **Cato Adrian** បណ្ឌិត **Rubens Ricupero** អគ្គលេខាធិការនៃសន្និសិទរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្ដីពីពាណិជ្ជកម្ម និងការអភិវឌ្ឍន៍ (UNCTAD) លោក **Denis Beslile** នាយកប្រតិបត្តិនៃមជ្ឈមណ្ឌលពាណិជ្ជកម្ម អន្ដរជាតិ (ITC) និង បណ្ឌិត **Esperanza Duran** នាយកប្រតិបត្តិនៃអង្គការ AITIC ។ ខ្ញុំក៏សូមថ្លែងអំណរគុណផងដែរដល់លោក **Mark Malloch Brown** មន្ត្រីគ្រប់គ្រងនៃកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍របស់អង្គការ

Brown, UNDP Administrator; Dr. Kim Hak-Su, ESCAP Executive Secretary; and Carlos A. Magarinos, UNIDO Director General.

Many ambassadors based in Geneva were of great help to our team, in particular H.E. M. Supperamanian, Ambassador of Malaysia, H.E. Mrs. Puangrad Asavapisit, Ambassador of Thailand, and all the other ASEAN Ambassadors; H.E. Henrik Rée Iversen, Ambassador of Denmark and Chairman of the Integrated Framework Steering Committee; and H.E. Toufiq Ali, Ambassador of Bangladesh.

The knowledge and know-how acquired through the assistance of UNCTAD's expert team have enabled us to get quick results for our negotiations. This team whose angel voice's guidance has helped us surfed through tough and hot water till we reach a safe port. This team deserves our special thanks, especially: Mr. Victor Ognivtsev, Mr. Roger Lawrence, Ms. Jolita Butkeviciene, Mrs. Eila Jounela, Mrs. Miho Shirotori.

A special thanks go to the team of the core agencies of the Integrated Framework for Trade-Related Technical Assistance to Least Developed Countries (IF), in particular the following individuals: Messrs. Joseph Smadja, Hendrik G. Roelofsen, and Francesco Geoffroy from ITC; Mr. Chiedu Osakwe, Mrs. Maika

សហប្រជាជាតិ (UNDP) បណ្ឌិត **Kim Hak-Su** លេខាប្រតិបត្តិនៃគណៈកម្មការសង្គម និងសេដ្ឋកិច្ចអាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិក (ESCAP) និង លោក **Carlos A. Magarinos** អគ្គនាយកអង្គការអភិវឌ្ឍន៍ ឧស្សាហកម្មអង្គការសហប្រជាជាតិ (UNIDO) ។

សូមថ្លែងអំណរគុណដល់ ឯកឧត្តម ឯកអគ្គរដ្ឋទូតជាច្រើនប្រចាំនៅទីក្រុងហ្សឺណែវ ដែលបានជួយដល់ក្រុម អ្នកចរចារបស់យើងជាអាទិ៍ ឯកឧត្តម **M. Supperamanian** ឯកអគ្គរដ្ឋទូតម៉ាឡេស៊ី លោកជំទាវ Puangrad Asavapisit ឯកអគ្គរាជទូត ថៃឡង់ដ៍ និងឯកឧត្តម ឯកអគ្គរដ្ឋទូតអាស៊ានទាំងអស់ ឯកឧត្តម **Henrik Ree Iversen** ឯកអគ្គរដ្ឋទូតដាណឺម៉ាក និងជាប្រធានគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍នៃក្របខ័ណ្ឌសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ច និង ឯកឧត្តម **Toufiq Ali** ឯកអគ្គរដ្ឋទូតប្រទេសបង់ក្លាដែស ។

ចំណេះដឹងនិងជំនាញ ដែលបានទទួលតាមរយៈជំនួយបច្ចេកទេសនៃក្រុមជំនាញការរបស់ UNCTAD បានផ្តល់លទ្ធភាពដល់យើងឱ្យទទួលបាននូវលទ្ធផលដ៏ឆាប់រហ័សក្នុងការចរចា។ ការណែនាំរបស់ក្រុមជំនាញការនេះជួយយើងឱ្យឆ្លងកាត់មហាសាគរ រហូតបានដល់ផែសុវត្ថិភាព ។ សូមថ្លែងអំណរគុណដល់ក្រុមជំនាញការនេះ ជាពិសេសលោក **Victor Ognivtsev** លោក **Roger Lawrence** លោកស្រី **Jolita Butkeviciene** លោកស្រី **Eila Jonela** និងលោកស្រី **Miho Shirotori** ។

សូមថ្លែងអំណរគុណដល់ទីភ្នាក់ងារសម្របសម្រួលធ្វើសមាហរណកម្មក្របខ័ណ្ឌសេដ្ឋកិច្ច ដែលទាក់ទងបច្ចេកទេស ពាណិជ្ជកម្មដល់ប្រទេសមានការអភិវឌ្ឍន៍តិចតួច ជាពិសេស លោក **Joseph Smadja** លោក **Hendrik G. Roelofsen** និងលោក **Francesco Geoffroy** មកពី ITC លោក **Chiedu Osakwe** លោកស្រី **Maika Oshikawa** និង លោក

Oshikawa, and Mr. Raymond Krommenacker from WTO; Messrs. Uri Dadush, Bernard Hoekman, Ataman Aksoy, Mrs. Yvonne M. Tsikata, and Su Yong Song from the World Bank; Patrice Chiyota and Georges Chapelier from UNDP and the UNDP Cambodia team, in particular Mrs. Dominique Ait Ouyahia McAdams, Ladislaus Byenkya-Abwooli, Ingrid Cyimana, Sari Laaksonen and Richard Schiere; Mr. Marcel Manfua of UNCTAD; Sandy Cuthbertson, the DTIS Team leader; Mr. Ravi Ranatyake and Mrs. Tiziana Bonapace from UNESCAP.

Other deserving names are H.E. Krirk-Krai Jirapaet from Thailand; Messrs. John Burley, Alphaize Xavier, Sven Callebaut, and Stefano Inama. From UNCTAD; Mrs. Susan Prowse from DFID; Richard Carry and Mrs. Ebba Dohlman from OECD; and Mr. Tan Song Chuan from ITIS.

Last but not least, my huge Cambodian Think Tank for the preparation of the WTO Accession which has helped the groundwork for our negotiations without which we can not impose ourselves in the negotiations.

Office of the Council of Ministers

H.E. Mr. Bun Uy

H.E. Seng Lomnouv

Dr. Chea Vandeth

Mr. Chap Sotharith

Raymond Krommenacker មកពីអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក លោក **Ataman Aksoy** និង លោក **Su Yong Song** មកពី ធនាគារពិភពលោក លោក **Patrice Chiyota** និង **Georges Chapelier** មកពី UNDP និងក្រុមការងារ UNDP នៅកម្ពុជា ជាពិសេសលោកស្រី Dominique Ait Ouyahia McAdams, Ladislaus Byenkya-Abwooli, Ingrid Cyimana, Sari Laaksonen និង Richard Schiere និង លោក **Marcel Manfua** នៃក្រុម UNCTAD លោក **Sandy Cuthbertson** ប្រធានក្រុម DTIS លោក **Ravi Ranatyake** និងលោកស្រី **Tiziana Bonapace** មកពី UNESCAP ។

សូមថ្លែងអំណរគុណផងដែរដល់ ឯកឧត្តម **Krirk-Krai Jirapaet** មកពីប្រទេសថៃឡង់ដ៍ លោក **John Burley** លោក **Alphaize Xavier** លោក **Sven Callebaut** និងលោក **Stefano Inama** មកពី UNCTAD លោកស្រី **Susan Prowse** មកពី DFID លោក **Richard Carry** និងលោកស្រី **Ebba Dohl** មានមកពី OECD និងលោក **Tan Song Chuan** មកពី **ITIS** ។

ជាចុងក្រោយ សូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅដល់ក្រុមការងារកម្ពុជា ដែលបានជួយជាមូលដ្ឋានសំរាប់រៀបចំ និង ចរចាសុំចូលជាសមាជិកនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ហើយប្រសិនបើគ្មានក្រុមការងារនោះទេ យើងមិនអាចចូលខ្លួនចរចាដោយខ្លួនយើងបានឡើយ ។

ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី

- ឯកឧត្តម ប៊ុន អ៊ុយ
- ឯកឧត្តម សេង លឹមនៅ
- បណ្ឌិត ជា វ៉ាន់ដេត
- លោក ចាប សុថារិទ្ធិ

Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries

H.E. Mr. Chan Tong Yves

H.E. Mr. Koum Saron

Mr. Tuot Saravuth

Mr. Sen Sovann

Mr. Pen Vuth

Ministry of Commerce

H.E. Mr. Mao Thora

Mr. Pich Rithi

Mr. Sok Sopheak

Mr. Tekreth Samrach

Mr. Var Roth San

Mr. Penn Sovicheat

Mr. Kray Sun Heang

Mr. Tith Rithipol

Mr. K. B. Thuraisingham

Ministry of Cults and Religious Affairs

H.E. Mr. Chhorn Eam

H.E. Sau VornMr. Nguon Van Chanthi

Mr.Oung Sophearin

ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

- ឯកឧត្តម ច័ន្ទ តុងអ៊ីវ
- ឯកឧត្តម គុំ សារ៉ូន
- លោក ទូត សារ៉ាវុធ
- លោក សេន សុវណ្ណ
- លោក ប៉ែន វុធ

ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម

- ឯកឧត្តម ម៉ៅ ថូរ៉ា
- លោក ពេជ ឫទ្ធី
- លោក សុខ សុភ័ក្រ
- លោក តឹករ៉េត សំរេច
- លោក វ៉ា វុត្ថសាន
- លោក ប៉ែន សុវិជាតិ
- លោក ក្រៃ សុនហៀង
- លោក ទិត វិទ្ធិពល
- លោក K. B. Thuraisingham

ក្រសួងធម្មការ និង កិច្ចការសាសនា

- ឯកឧត្តម ឆន អៀម
- ឯកឧត្តម សៅ វ៉ន
- លោក ងួន វណ្ណចាន់ធី
- លោក អ៊ួង សុភារិន

Ministry of Culture and Fine Arts

H.E. Mr. Chuch Phoeurn

H.E. Mr. Sim Sarak

Mr. Khuon Chamroen

Mr. Lim You Sour

Ministry of Economy and Finance

H.E. Mr. Kong Vibol

H.E. Mr. So Victor

Mr. Kun Nhem

Mr. Um Seiha

Mr. Uy Sambath

Mr. Kem Sopheak

Ministry of Education, Youth and Sports

H.E. Mr. Pok Than

Mr. Sam Sereyroath

Ministry of Environment

H.E. Mr. Chhann Saphann

H.E. Mr. Khieu Muth

Mr. Heng Nareth

ក្រសួងវប្បធម៌ និង វិចិត្រសិល្បៈ

- ឯកឧត្តម ជុច ភឿន
- ឯកឧត្តម ស៊ឹម សារ៉ាក់
- លោក ឃួន ចំរើន
- លោក លឹម យូសួ

ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ

- ឯកឧត្តម គង់ វិបុល
- ឯកឧត្តម សួរ វិុចទ័រ
- លោក គុណ ញឹម
- លោក អ៊ុំ សីហា
- លោក អ៊ុយ សម្បត្តិ
- លោក គឹម សុភ័ក្រ្ត

ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា

- ឯកឧត្តម ប៉ុក ថន
- លោក សំ សេរីវត្ថ

ក្រសួងបរិស្ថាន

- ឯកឧត្តម ចាន់ សាផាន
- ឯកឧត្តម ខៀវ មុត
- លោក ហេង ណារ៉េត

Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation

H.E. Mr. Uch Kiman

H.E. Mr. Suos Someth

Mr. Tuy Ry

Mrs. Tuot Panha

Mr. Ker Vicseth

Mr. Nay Meng Eang

Ministry of Health

H.E. Mr. Ung Phyrun

Mr. Chou Yin Sim

Mr. Heng Huot

Mr. Chroeng Sokhan

Ms. Net Ny

Ministry of Industry, Mines and Energy

H.E. Mr. Hul Lim

Mr. Sath Samoth

Mr. Ping Siv Lay

Ministry of Information

H.E. Mr. Sa Moundon

Mr. Sou Ny

ក្រសួងការបរទេស និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ

- ឯកឧត្តម អ៊ុច គឹមអន
- ឯកឧត្តម សួស សុមេត
- លោក ទុយ រី
- លោកស្រី ទូត បញ្ញា
- លោក កែ វិសិដ្ឋ
- លោក ណៃ ម៉េងអ៊ាង

ក្រសួងសុខាភិបាល

- ឯកឧត្តម អ៊ឹង ភិរុណ
- លោក ជូ យិន ស៊ឹម
- លោក ហេង ហួត
- លោក ច្រឹង សុខន
- លោកស្រី នេត្រ នី

ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល

- ឯកឧត្តម ហ៊ុល លឹម
- លោក សាត សាមុត
- លោក ពីង ស៊ីវឡាយ

ក្រសួងព័ត៌មាន

- ឯកឧត្តម ស មុនដុង
- លោក ស៊ូ នី

Ministry of Interior

H.E. Mr. Khau Meng Hean

H.E. Mr. Sak Setha

H.E. Brig-Gen Sao Rany

Mr. Keo Vanthan

Ministry of Justice

H.E. Mr. Ang Vong Vathana

Mr. You Ottara

Mr. Phov Samphy

Ministry of National Defense

H.E. Mr. Lay Y Piseth

H.E. Maj-Gen Mam Sophath

H.E. Maj-Gen Veng Bunlay

H.E. Brig-Gen Ros Saphorn

Ministry of Public Works and Transportation

H.E. Mr. Tan Sinto

Mr. Cheam Sovanny

Mr. Srey Sirey Vadh

Mr. Sokhom Vireakphal

Mr. Ieng Veng Sin

ក្រសួងមហាផ្ទៃ

- ឯកឧត្តម ខូវ ម៉េងហ៊ាន
- ឯកឧត្តម សាក់ សេដ្ឋា
- ឯកឧត្តម ឧត្តមសេនីយ៍ត្រី សៅ វ៉ានី
- លោក កែវ វណ្ណថន

ក្រសួងយុត្តិធម៌

- ឯកឧត្តម អង្គ វង្ស វឌ្ឍានា
- លោក យូ អុតារា
- លោក ផូវ សំភី

ក្រសួងការពារជាតិ

- ឯកឧត្តម ឡាយ អ៊ីពិសិដ្ឋ
- ឯកឧត្តម ឧត្តមសេនីយ៍ទោ ម៉អ សុផាត
- ឯកឧត្តម ឧត្តមសេនីយ៍ទោ វេង ប៊ុនឡាយ
- ឯកឧត្តម ឧត្តមសេនីយ៍ត្រី រស់ សាផន

ក្រសួងសាធារណការ និង ដឹកជញ្ជូន

- ឯកឧត្តម តាន់ ស៊ិនតូ
- លោក ជាម សុវណ្ណនី
- លោក ស្រី សិរិវឌ្ឍន៍
- លោក សុខុម វីរៈពល
- លោក អៀង វេងស៊ិន

Ministry of Land Management, Urban Planning and Constructions

H.E. Mr. Mam Sophana

Mr. Huy Nara

Mr. So Vanna

Ministry of Planning

H.E. Mr. Sarak Khan

Mr. Tuon Thavrak

Mr. Sourn Sokhim

Mr. Hoy Sythikun

Ministry of Posts and Telecommunications

H.E. Mr. Koy Kim Sea

Ms. Le May Phoeung

Mr. Hul Kunvuth

Ministry of Relations with the Parliament and Inspection

H.E. Mr. Khay Khun Heng

H.E. Mr. Ty Chon

Mr. Thai Chan Rith

ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់

- ឯកឧត្តម ម៉ម សុផាណា
- លោក ហ៊ុយ ណារ៉ា
- លោក សូ វណ្ណា

ក្រសួងផែនការ

- ឯកឧត្តម សារ៉ាក់ ខាន់
- លោក ទូន ថាវៈ
- លោក សួន សុខឃីម
- លោក ហួយ សិទ្ធគុណ

ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍

- ឯកឧត្តម កូយ គីមស៊ា
- កញ្ញា ឡេ ម៉ាយភឿង
- លោក ហ៊ុល គុណវុឌ្ឍ

ក្រសួងទំនាក់ទំនងសភា និងអធិការកិច្ច

- ឯកឧត្តម ឃី ឃុនហេង
- ឯកឧត្តម ទី ឈុន
- លោក ថៃ ចានិរទ្ធ

Ministry of Rural Development

H.E. Mr. Suos Kong

Mr. Phann Saphoeun

Mr. Chor Veng Huor

Mr. Sao Chivoan

Mr. Loch Riam Deth

Ministry of Social Action, Labor, Vocational Training and Youth Rehabilitation

H.E. Mr. Say Siphonn

H.E. Mr. Oum Mean

Mr. Keo Borenth

Mr. Huot Chanthy

Ministry of Tourism

H.R.H. Sisowath Chivannarith

Mr. In Thoeun

Mr. Yin Nath

Ministry of Water Resources Management

H.E. Mr. Veng Sakhon

Mr. Theng Dara

Mr. Vin Bun Peou

ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ

- ឯកឧត្តម សួស គង់
- លោក ផាន់ សោភ័ណ្ឌ
- លោក ឆ វេងហួរ
- លោក សៅ ជីវ័ន្ត
- លោក ឡុច រៀមដេត

ក្រសួងសង្គមកិច្ចការងារ បណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ និងយុវនីតិសម្បទា

- ឯកឧត្តម សាយ ស៊ីផុន
- ឯកឧត្តម អ៊ុំ មាន
- លោក កែវ បុរេន្ត្រ
- លោក ហួត ចាន់ធី

ក្រសួងទេសចរណ៍

- ព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រី ស៊ីសុវត្ថិ ជីវ័ន្តណារិទ្ធ
- លោក អ៊ិន ធឿន
- លោក ឃិន ណាត

ក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម

- ឯកឧត្តម វេង សុខុន
- លោក ថេង តារា
- លោក វិន ប៊ុនពៅ

Ministry of Women and Veterans Affairs

H.E. Mrs. Ing Kunthaphavy

H.E. Mrs. Keth Sam Ath

Ms. Bunchhith Veasna

State Secretariat for Civil Service

H.E. Mr. Chum Iek

Mr. Nou Sovanna

Mr. Khieu Chan Bun Thoeun

State Secretariat for Civil Aviation

H.E. Mr. Keo Saphal

Mr. Sinn Chanserey Vutha

Mr. Un Visalpheap

National Bank of Cambodia

H.E. Mr. Eng Thay San

H.E. Mrs. Tal Nay Im

Mrs. Nguon Sokha

Mrs. Srey Siyut

ក្រសួងកិច្ចការនារី និងអតីតយុទ្ធជន

- លោកជំទាវ អ៊ឹង កន្ថាផាវី
- លោកជំទាវ កើត សំអាត
- លោកស្រី ប៊ុនជិត វ៉ាសនា

រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានមុខងារសាធារណៈ

- ឯកឧត្តម ជុំ អ៊ីក
- លោក នូ សុវណ្ណា
- លោក ខៀវ ចាន់ប៊ុនធឿន

រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានអាកាសចរស៊ីវិល

- ឯកឧត្តម កែវ សុផល
- លោក ស៊ិន ចាន់សេរីវុត្ថា
- លោក អ៊ុន វិសាលភាព

ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា

- ឯកឧត្តម អេង ថៃសាន
- លោកជំទាវ តាល់ ណៃអ៊ឹម
- លោកស្រី ងួន សុខា
- លោកស្រី ស្រី ស៊ីយុទ្ធ

Council for the Development of Cambodia

H.E. Mr. Sok Chenda Sophea

H.E. Mr. Chhieng Yanara

H.E. Mr. Suon Sitthy

Mr. An Sophanara

Mr. Chea Vuthy

Mrs. Pheng Supheap

Bar Association of Cambodia

Mr. Hem Hour Naryth

Mr. Nou Tepirith

ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា

- ឯកឧត្តម សុខ ចិន្តា សុភា
- ឯកឧត្តម ឈៀង យ៉ាណារ៉ា
- ឯកឧត្តម សួន សិទ្ធី
- លោក អាន សុផាន់ណារ៉ា
- លោក ជា វុទ្ធី
- លោកស្រី ផេង សុភាព

គណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

- លោក ហ៊ែម ហូណារិទ្ធ
- លោក នូ ទេពីរិទ្ធ